

OPINIA

națională

Revista săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

SOCIETATE, COMUNICARE ȘI VALORI (IV)

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

În sistemele democratice pluraliste, se discută frecvent despre impactul comunicării social-politice și valoarea jorurilor sau scopurilor propuse ori acreditate de diverse forțe sociale.

În Europa dar și în alte zone ale lumii, de câteva decenii, mai ales ca urmare a diverselor negocieri internaționale, îndeosebi în contextul confruntărilor ideologice de pe timpul și în stilul "războiului rece" a fost introdusă în dezbateri teza liberei circulații a informațiilor, solicitându-se eliminarea diverselor "opreliști" pe care părțile în dispută le vedeau numai "în grădina celuilalt". Trebuie spus că, în fapt, și de o parte și de alta a combatanților erau trecute sub tăcere iar dacă veneau în dezbateri erau negate vehement unele reglementări privind circulația informației, măsurile de "protecție" luate în diferite state, unii considerând că trebuie să existe o li-

bertate absolută a informației, iar alții că ar fi nevoie totuși de un "control rațional" în acest domeniu, pornind de la valorile umane și interesele majore ale statelor, de la normele democratice existente într-o țară sau alta.

În ultimii ani, în țările foste socialiste, a fost preluată și susținută intens, în numele democrației, teza libertății absolute a informației, a activității de presă, îndeosebi a mijloacelor audiovizuale.

"O comparație statistică a situației mass-media din Europa Centrală și de Est, înainte de căderea regimurilor comuniste și acum indică o transformare remarcabilă" - constata de curând directorul de proiecte în Programul de Cooperare Est-Vest al Institutului European pentru mass-media, observând că noi deuseuri "au fost create în întreaga regiune, un capital impor-

tant a fost investit în acest sector, iar piețele mijloacelor de informare în masă sunt evident mai diverse și mai agitate decât au fost anterior".

(Continuare în pag. 6)

Virtuțile educative ale CULTURII ȘTIINȚIFICE

Acad. RADU P. VOINEA

Voi începe însemnările de față cu o axiomă, pe care mi-o spunea adesea conducătorul meu științific la doctorat, profesorul Mihail D. Hangan: "Tot ce este mare în știință este simplu și frumos". Platoniciană prin originea ei, această axiomă, ca orice axiomă, nu are nevoie să fie demonstrată. Voi da doar câteva exemple din care rezultă cât de simplu și de frumos și-au enunțat principiile descoperite de ei Galileu, Newton și Einstein. Astfel, Galileu a formulat legea căderii libere a corpurilor, afirmând că spațiile parcurse în intervale de timp egale sunt în raportul numerelor impare: 1, 3, 5, 7 etc.... Newton a enunțat legea fundamentală a dinamicii, afirmând că forța este proporțională cu variația vitezei, iar Einstein e enunțat principiul fundamental al teoriei relativității, afirmând că viteza luminii în vid este o

constantă universală. Enunțuri simple și frumoase. L-am întrebat odată pe profesorul George Moisil cum își explică faptul că enunțurile întemeietorilor fizicii sunt atât de simple, de clare și de frumoase, în timp ce textele corespunzătoare din manualele de fizică de liceu sunt atât de greoaie. "Foarte simplu - mi-a răspuns dânsul - Galileu, Newton, Einstein făcuseră descoperiri epocale și erau interesați ca oamenii de știință să le afle și să le înțeleagă ușor. Un autor de cărți de fizică de liceu nu are nici un interes să prezinte inteligibil aceste descoperiri, pentru că nu sunt ale lui".

Tot profesorul George Moisil mi-a spus că celebrul fizician englez Paul Adrien Maurice Dirac, fiind invitat la Moscova, a fost rugat de unul din profesorii de fizică ai Universității "Lomonosov" să scrie ceva pe tablă. El

a scris: "Physical laws need beauty" (Legile fizice au nevoie de frumusețe). Tabla a rămas neștersă până în zilele noastre.

Profesorul M. D. Hangan mi-a insuflat acest gust al frumosului în cercetarea științifică. Îmi amintesc că pe când îmi pregăteam teza de doctorat, îmi spunea de câte ori mă duceam la dânsul: "E bine, dar știi, rezultatul final trebuie să fie simplu și frumos". La un moment dat, îmi pierdusem răbdarea și l-am întrebat direct: "Adică cum «simplu și frumos»? Răspunsul a fost neașteptat: "Nu știu. Dacă aș ști rezultatul, l-aș publica eu". Dezarămat, m-am întors acasă și m-am așezat resemnat în fața maldărului de hârtii pline de calcule interminabile, de pe masa de lucru, până noaptea târziu, obosit, pe jumătate adormit. Deodată mi-a venit ideea salvatoare. N-aș putea

Pledoarie pentru profesorul ca educator

Acad. ȘTEFAN MILCU

Într-un eseu precedent am comentat rolul profesorului în procesul de învățământ, cu un transmisor de cunoștințe, făcând cunoscute diferențe între cunoaștere și informare. Desigur, informațiile sunt cuprinse în cunoaștere, dar sunt elaborate în tematica unei lecții, prin procesul mental complex obligatoriu al profesorului, care încadrează astfel informațiile într-un context caracteristic propriei lui personalități.

Atât informațiile administrate, cât și cunoștințele se adresează unui receptor, reprezentat de ansamblul unei clase de elevi sau de studenți. Influența exercitată de profesor asupra capacității și calității receptării reprezintă o primă componentă educativă a procesului de învățământ. Este și acesta un complex care nu se rezumă la disciplină în comportamentul elevilor, ci este profund implicat în neuropsihologie și în educarea atenției și a memoriei. Deci profesorul este educator pentru că impune în clasă o disciplină, dar nu la atât se rezumă valoarea lui formativă: el influențează profund atenția, memoria și puterea de concentrare.

Eficiența unei lecții este, deci, condiționată în primul rând de capacitatea de înregistrare a componentelor succesive din programul ei. Modul de prezentare a ideilor și faptelor, prin încercările lor cognitive și afective, determină calitatea atenției și educarea ei prin repetare. Un fenomen asemănător îl generează calitatea memoriei imediate și de lungă durată în existența fiecărui elev. Prin solicitările repetate ale unui curs sunt influențate aceste două funcții care vor fi implicate în activitatea mentală a viitorului adult.

Apoi, prin însușirea lor se creează premisele capacității de concentrare mentală în studiile abstracte sau experimentale. Revoluția învățării, datorită procedurilor audio-vizuale implicate în propagarea culturii, nu este posibilă fără folosirea celor trei calități comentate: atenția, memoria și concentrarea ce caracterizează personalitățile creatoare în știință și cultură.

Credem că prin cele arătate mai sus este întrutotul îndreptățită exigența calitativă a unui învățământ care trebuie să fie în același timp educativ și transmisor de informații.

Academicianul
NICOLAE N.
CONSTANTINESCU,
președintele Secției de
Științe Economice, Juridice și
Sociologie a Academiei Române,
președintele Academiei
de Studii pentru Dezvoltarea
Economică și Socială a României
din cadrul Fundației
"România de Mâine"
A ÎMPLINIT 75 DE ANI.

O OPERĂ DĂRUITĂ CAUZEI
DEZVOLTĂRII ECONOMICE
A ROMÂNIEI

Pagina 4.

explica cum. Oboseala mi-a trecut brusc, ca prin farmec, am lucrat toată noaptea cu spor. Spre dimineață, am ajuns la un rezultat, care mi s-a părut simplu și frumos. Am alergat la profesor care mi-a spus: "Acesta este rezultatul. Acum poți să începi redactarea tezei de doctorat". Îmi este greu să explic cu cuvinte ce însemnează frumosul în știință. Simetria unei formule? Poate, dar nu numai ea. Cred mai degrabă că este modul cum formulele matematice reușesc să îmbrace într-o haină frumoasă fenomenele naturale, satisfacția pe care o simți constatând că Galileu a avut dreptate când a afirmat că limbajul naturii este cel matematic.

Este greu de definit frumosul în artă. Cu atât mai greu este în știință. Îmi amintesc că odată Sebastian, ucenicul lui Michelangelo, i-a spus maestrului

său: "Stăpânesc perfect tehnica picturii, încât nici un expert n-ar putea deosebi un tablou făcut de tine de o reproducere realizată de mine. Ce n-am reușit să dobândesc este capacitatea ta de a genera idei". Este una din cele mai interesante definiții date creativității, în care tehnica picturii este separată net de creația artistică propriu-zisă.

Și dacă frumosul se întâlnește nu numai în artă, ci deopotrivă în știință și în tehnică, se impune ca în zilele noastre știința și tehnica să facă parte din cultura generală a omului contemporan, alături de artă, muzică, literatură, filosofie și de celelalte discipline umaniste. A priva pe omul de azi de cultura științifică și tehnică înseamnă a-l priva de o parte din frumosul acestui univers. Și este păcat.

COLEGIILE REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

COLEGIUL PENTRU REFORMA ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N. N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanci Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Păraluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomete
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof. dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraaru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu
- Paul Anghel

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Prof. dr. doc. Titu Georgescu
- Prof. dr. Ștefan Lache
- Prof. dr. Gheorghe I. Ioniță

- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Mihail Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEMELE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu, membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

OPȚIUNI ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Social-democrația: de la doctrină la practică

CĂUTAREA STABILITĂȚII SOCIALE

Dr. ION MITRAN

Experiența social-democrată privind organizarea socială pune în lumină preocupări sistematice pentru structurarea optimă a raporturilor sociale iar descifrarea unei asemenea contribuții specifice relevă, în esență, anumite elemente constitutive, organice articulate în sisteme de relații economice și servicii, întemeiate pe ansamblul contractelor patronat-sindicat, precum și în politici sociale a căror strategie se regăsește în afirmarea statului social. Urmărind a realiza pe aceste căi un echilibru social relativ stabil, social-democrația a preconizat și aplicat reformele sociale ca instrument de transformare, de progres și prosperitate, individuală și colectivă. Cum relevă doctrinarii ai mișcării, reformele în cauză implică acceptarea logicii capitalismului, simultan cu împărțirea puterii economice. Se desprinde ast-

fel tendința marcată a social-democrației de a modela, într-o manieră specifică, strategia luptei contra inegalităților de toate felurile. Spre exemplu, atunci când social-democrația venea la putere în Austria, una din primele măsuri a fost aceea de a institui o "Comisie de prețuri și salarii", compusă din reprezentanți ai patronatului și sindicatelor, plasată sub conducerea directă a cancelarului. Cooperarea partenerilor sociali, "Social-Partenerschaft", contribuie hotărâtor la negocierea contractuală a salariilor. Asemenea practici permit - cum arată deja viața, nu fără unele neajunsuri - stabilizarea, cel puțin pentru o anumită perioadă, nu numai a relațiilor sociale, dar, mai ales, a sistemului economic, deoarece, pornind de la acorduri pe timp determinat, previziunea dezvoltării economice devine posibilă.

În privința rolului statului, al pieței libere, concepția social-democrată este, cum sublinia la un moment dat Willy Brandt, de "a lăsa piața să înflorească în toate cazurile în care aceasta se face rezonabil în interesul celor administrați. Noi am dori ca statul să intervină prin planificare acolo unde este imperativ. Sau, cum am spus-o în programul nostru fundamental: concurența pe măsura posibilului, planificare pe măsura necesarului".

În același timp, în teoria și practica social-democrației europene și-a făcut loc teza descentralizării conducerii politice și economico-sociale, considerându-se, cum scria cu aproape un deceniu în urmă François Mitterrand, că "descentralizarea este un mijloc esențial de a reda puterea cetățenilor, de a le permite acolo unde trăiesc, acolo unde lucrează, să hotărască ceea ce este bun pentru ei și pentru colectivitate."

Uneori intervine, ca în cazul Franței, chiar un anumit gen de planificare economică, îndeosebi în sensul jalonării orientărilor fundamentale, dar și în ce privește unele aspecte practice. De altfel, în treacăt spus, nu doar guvernele de orientare social-democrată, ci și altele din Occident, inclusiv cele care au dovedit ori au aflat o anumită antipatie față de planificarea economică, au făcut și fac apel la metode și factori instituționali specifici acestui proces. Tradiționala piață liberă, pentru a evita distorsiunile spontaneității, a asociat concurenței perspectiva planului, controlul previzibilității.

Pentru orientarea dezvoltării economice și relativa stabilitate a acestui proces o însemnată deosebită au evitarea sau diminuarea conflictelor. În cazul Suediei, întregul sistem este comandat de negocieri, la nivelul cel mai ridicat, între confederația patronală și

confederația sindicală; acestea fixează creșterea salariilor în funcție de productivitatea și constrângerile sau dificultățile competitivității întreprinderilor, convenind, în acest sens, un acord strict respectat de către părți pe întreaga perioadă stabilită. Orice reînnoire a acordului general are loc în condițiile unor noi negocieri cel mai adesea dificile. Dacă în acest cadru apare un impas, se recurge la un arbitru "imparțial" din sfera justiției, iar în caz de nou eșec, o mediere a statului duce la formularea unor recomandări, urmărindu-se prevenirea unor încercări de forță, cum sunt socotite grevele. Convenția colectivă stabilită este legea de comportament, respectată în litera și spiritul ei. Fiecare ramură, fiecare întreprindere aplică dispozițiile ce îi sunt specifice în cadrul acordului; conflictele provenind din interpretarea diferită a textului acestui acord sunt examinate de un "Tribunal paritar al muncii". Alături de convențiile colective privind salariile, există o întregă procedură de prevenire a conflictelor pentru orice probleme ale raporturilor de muncă. Astfel, structura relațiilor industriale se definește printr-un compromis la scară națională asupra masei globale de creștere a salariilor, ceea ce reprezintă un sistem de concentrare mai mult sau mai puțin reușită a intereselor, de echilibrare a cerințelor prezentului și solicitărilor perspectivei.

Cu unele nuanțe sau trăsături particulare, situația conflictelor de muncă se prezintă similar și în cazul altor strategii social-democrate. În Germania, statul nu intervine înainte ca toate mijloacele de a ajunge la un acord să nu fi fost epuizate. În ce privește greva, pentru a fi legală, ea trebuie aprobată prin votul a 75% din aderenții sindicatului. În timp ce munca poate fi reluată dacă 25% din sindicaliști acceptă rezultatul negocierilor. În statul sindicatelor este înscrisă obligația de a combate "grevele sălbatice", ilegale, care rup înțelegerile contractuale.

Concepțiile și experiența social-democrației constituie, după cum se poate observa chiar și din această succintă abordare, un teren ce așteaptă și oferă, asemenea altor doctrine contemporane, noi teme de reflecție, efortul către noi conexiuni, spre a răspunde interesului și dorinței de cunoaștere nu numai a specialiștilor, ci și a celor care îmbrățișează soluțiile social-democrației sau a celor asupra cărora se răsfrâng consecințele unei asemenea opțiuni. Interesul devine explicabil prin adeziunile la acele valori pe care social-democrația le-a promovat prin lupta politică și reforma graduală, nonviolentă cum sunt: egalitarismul, colectivismul ce nu estompează individualul, siguranța și stabilitatea, exercitarea democratică a puterii, o evaluare dinamică a dezvoltării economice, drepturile omului. În legătură cu asemenea valori, se pronunță, desigur, și alte forțe politice, importante fiind, deopotrivă, cunoașterea abordărilor, dar și verificarea lor practică.

Esențială este adaptarea la realități. Cum scria, la timpul său, Gherea, în postfața la **Bazele social-democrației** - o lucrare de referință a lui Kautski - idealul social-democrației române, scopul ei final sunt similare celor apusene, metodele de luptă și de analiză aproape aceleași, dar acestea urmează să se aplice unui mediu social deosebit de cel din Europa Apuseană. Teza este valabilă și astăzi iar cine nu ține seama de această concluzie ar putea să ajungă la construcții teoretice abstracte, inaplicabile practice, "capabile" doar de eșec istoric. Așa cum s-ar putea spune despre experimentul socialist de tip sovietic care, din această perspectivă, a fost un fel de răspuns englez la o problemă germană transferată în imperiul țarist rus...

x) Primele trei părți ale acestui articol au apărut în nr. 86, 87 și 88 ale revistei noastre.

Din viața Universității "Spiru Haret"

La Filiala din Bacău: Sesiunea științifică studentească având ca temă investigațiile sociologice pluridisciplinare

Aproape 40 de comunicări de bună factură științifică au prezentat studenții filialei din Bacău a Universității "Spiru Haret" la Sesiunea organizată în prima decadă a lunii martie a.c. pe tema "Catolicii din Moldova. Ceangăii despre ei înșiși". Constituții în echipe interdisciplinare (studenți și cadre didactice de la facultățile de Sociologie-Psihologie, Istorie-Geografie și Colegiul Pedagogic de Instituturi) ei au efectuat practica de profil, din vara lui 1994, în trei zone ale Moldovei: Bacău, Roman, Neamț. Desfășurată după modelul și în spiritul tradițiilor școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti, campania s-a orientat îndeosebi către 15 sate din microzonele Bacău și Roman. Ele au cuprins circa 70000 persoane, adică 35 la sută din populația de catolici a Moldovei. Volumul eșantionului calculat a inclus 348 persoane, el fiind reprezentativ pentru prima etapă a cercetării. Marja de eroare este de + 3,5 la sută. Instrumentul de bază l-a constituit un chestionar incluzând itemuri ce au vizat conținutul temei. Aceasta a fost părerea catolicilor din zonele menționate despre limba lor maternă, despre naționalitatea căreia îi aparțin confesiunea lor etc. În acest context s-a folosit cu rezultate corespunzătoare și metoda

studiului de caz.

Concluziile preliminare, după prima etapă a investigației - analizate cu mijloace sociologice specifice și expuse sintetic la sesiune - pot fi rezumate astfel: 1. Argumentele etnografice, folclorice, lingvistice dovedesc că "ceangăii" (catolicii) din Moldova sunt, în cea mai mare parte, români transilvăneni care, de-a lungul unei conviețuiri de veacuri cu secuii și românii, au preluat elemente din cultura acestora, păstrând caracteristicile proprii, care îi definesc ca grup etnic. 2. Denominația de "ceangău" este o poreclă pe care cei mai mulți dintre ei o resping, întrucât le-ar fi fost atribuită cu sens peiorativ de maghiari, ea însemnând "corcitură", venetic. 3. Catolicii din Moldova pot fi împărțiți în mai multe subgrupe, după limba vorbită și după originea etnică. Astfel, se poate considera că există catolici care vorbesc limba română și sunt de origine română, catolici ceangăi care vorbesc limbile română și "ceangăiască" (un idiom alcătuit dintr-un conglomerat de cuvinte românești, maghiare, cumene); ei sunt români secuizați. Există apoi catolici maghiari, care vorbesc ungurește (în comuna Ghimeș-Făget, la limita nord-vestică a județului Bacău) și catolici români care vorbesc

ungurește. În procente, opiniile subiecților despre ei înșiși pot fi exprimate astfel: 87,2 la sută s-au declarat români, 6,3 la sută se consideră ceangăi, iar 2,3 la sută țigani. Restul de 4,2 la sută se declară de alte naționalități. Întrebați ce știu despre strămoșii lor, cei chestionați au răspuns, în genere, că sunt români ardeleni.

De un real folos a fost contribuția colegilor geografi, care au abordat și urmează să elucideze specificul complex al satelor catolice din zonele cercetate.

Din această etapă, extrem de folositoare și instructivă, a cercetării noastre - în cursul căreia am imbinat cunoștințele teoretice cu practica muncii de teren - s-au desprins câteva sugestii, pentru îmbunătățirea și extinderea activității consacrate acestei teme de reală semnificație sociologică, geo-economică și politică. Astfel, pentru lămurirea problemei la nivel național, propunem ca, sub îndrumarea și cu sprijinul Universității noastre, să extindem investigația sociologică interdisciplinară a populației rurale de catolici români din zonele Argeș și Brașov (Săcele). În viitoarele echipe de teren ar fi potrivit să includem, în afară de sociologi, etnografi-folcloriști, antropologi, cercetători cu formație medicală, istorici, lingviști. Numai abordarea interdisciplinară, care să sintetizeze într-o viziune globală aspectele multiple, adesea contradictorii ale problemei catolicilor din Moldova și din alte zone similare ale țării, poate reprezenta o contribuție cu adevărat științifică la clarificarea unei chestiuni cu atâtea conotații. În felul acesta, ea va putea fi scoasă de sub incidența speculațiilor politico-etnicizante și restituită sferei sale de obiectivitate științifică.

■ Lavinia GHÎTESCU,

studentă anul II, Facultatea de Sociologie-Psihologie, Filiala Bacău a Universității "Spiru Haret"

Puncte de vedere

CU ȘI FĂRĂ DRAGONI

Dr. CONSTANTIN CIUTACU,
director adjunct al Institutului de Economie Națională

Termenul de "Dragon" semnifică între altele: un animal fabulos, un monstru; în iconografia creștină reprezintă simbolul demonului; astrologic, este o constelație situată între Ursa Mare și Ursa Mică etc. Pentru România se pare că s-ar potrivi întrucâtva-metaforic vorbind - numai accepțiunea astrologică, țara aflându-se între doi poli majori de putere: URSA MARE - respectiv Rusia și URSA MICĂ - Comunitatea Economică și Militară, deocamdată vest-europeană.

Strategia "tigrului", "dragon" etc. s-a impus în Asia de Sud-Est, în condiții cu totul diferite decât la noi: relativă izolare politică, economică și militară a unor țări extrem de bogate în resurse umane; trei dintre cele patru țări au fost aproape în permanență cu "arma la picior", datorită situației dificile în relațiile cu vecinii - Coreea de Sud, aflată la concurență și în conflict verbal cu Nordul, Taiwanul și Hong Kongul vis-a-vis de China; "cei patru tigri" au primit un sprijin permanent și deosebit de binevoitor din partea S.U.A. și Japoniei; în plus, aceste țări se situau într-o zonă extrem de dens populată și aflată în totalitate în curs de dezvoltare; populația respectivelor teritorii este predominant de etnie chineză (Taiwan, Hong Kong și Singapore), sau cu o mentalitate apropiată; pe lângă regimurile politice cvasidictatoriale, cultul muncii și respectul pentru autoritatea statală nu suportau nici o amendare; abundența resurselor umane extrem de disciplinate, izolarea de marile piețe și distanța relativ însemnată ce le separă de uscatul continental, de democrația și stilul occidental, au contribuit la acceptarea inițială a unor venituri salariale uneori deosebit de reduse.

Asemenea factori au determinat o atracție pentru capitalul și industriile japoneze și americane care începușeră să se confrunte cu creșterea costurilor salariale în țările de origine. Procesul de delocalizare industrială și de transfer tehnologic și investițional care l-au însoțit a fost un factor esențial în demararea creșterii economice pentru cei patru tigri; dezvoltarea lor a început în condiții cu totul specifice și speciale, atunci când nici concurența externă pentru piețe și capitaluri nu era așa de puternică, când economia mondială se afla într-o fază deosebit de ascendentă și când lumea a III-a sau cea de a II-a (socialistă) nu solicitau nici piețe și nici surse de capital financiar străine.

România de astăzi se află în cu totul alte condiții economice, sociale și geopolitice. Europa însăși, în totalitatea sa, își caută un nou drum; situația din jurul țării noastre este încă extrem de complexă, complicată și fluidă; granița noastră cu cel mai bun prieten - Marea Neagră - însumează numai 245 km, în timp ce restul hotarelor pot fi periclitate de conflicte mai apropiate sau mai îndepărtate; economia în tranziție nu și-a găsit încă un orizont structural

și de piață; concomitent cu tranziția noastră, Europa Occidentală are și ea intense preocupări vizând o tranziție politico-statală și monetară, spre uniune.

Una din precondițiile esențiale pentru redemarajul economic românesc o constituie investițiile. Dar investițiile de capital străin, mai ales din Occident, în care s-au pus atâtea speranțe, nu vin; fluxul acestora este minim, nu neapărat din cauza situației interne din România, așa cum deseori ni se spune. În opinia noastră, slabul aport al capitalului străin este cauzat, între altele, de recesiunea prelungită și de lipsa de soluții pentru a investi și a ocupa proprii șomeri din țările dezvoltate, dar și de concurența de pe piața creditelor, purtată de întreaga lume est-europeană și de țările în curs de dezvoltare care nu-și mai pot plăti din surse proprii nici dobânzile la datele anterioare.

Așteptând capital și tehnologie din Occident, observăm, paradoxal, că în România, investesc - de regulă sume minore, pentru întreprinderi și

afaceri minore - nu marii capitaliști din respectivele țări dezvoltate, ci mai ales micii afaceriști, mulți obscuri și puși pe "ciupeala imediată", "descurecării" în ale tranziției românești, și care provin din Orientul apropiat nouă; ei devin "dragoni", sau sunt chiar "demoni", iar noi suntem îndemnați să ne comportăm ca niște îngeri. În condițiile prea mult mediatizatei lipse de capital național pentru investiții ne întrebăm: cum este posibil să ne bucurăm într-atâta pentru faptul că în locul celor peste 15 miliarde de dolari, cât însumau investițiile anuale înainte de 1990, în primul cincinal de tranziție s-au investit în România, pe total, aproximativ un miliard de dolari din străinătate (din care, efectiv, probabil că nu s-au vărsat mai mult de 500 milioane de dolari)?

Ce s-a întâmplat, așa, dintr-o dată, cu sursele românești de capital, care s-au diminuat, de la circa 15 miliarde dolari investiți anual în țară, la care s-au adăugat în medie câte 3 miliarde de dolari tot anual, pentru achitarea datoriei externe - deci un aport

net pe an de 18-20 miliarde dolari - la investiții medii anuale în perioada de tranziție de numai 2-3 miliarde dolari, în condițiile în care, în fiecare an, datoria externă a crescut cu o cifră de circa 1 miliard? Spre ce ne poate conduce o tranziție în care aportul net de capital autohton acumulat anual scade de la 18-20 miliarde dolari la numai 1-2 miliarde dolari?

Este oare bine să mizăm permanent pe capitalul străin care nu vine decât cu înrâita și însoțit de nenumărate rugăminți, de unele necesare concesiilor, dar și de condiții inacceptabile pentru demnitatea unui stat suveran, care se lasă sau se vede "tras pe sfoară" de anumiți așa-zisi oameni de afaceri, dar care, de fapt, reprezintă persoane absolut anonime din unele stătuțe tot anonime dacă nu ar fi bănuite de tot felul de conflicte interne?

Cât de neproductivă poate să fie atitudinea promovată de presă și mass-media, care inspiră mai ales sentimente de rușine, teamă și desconsiderare, pentru cei ce îndrăznesc să-și pună întrebări despre ceea ce se întâmplă cu investițiile naționale și care cer stimularea și deblocarea acestora pe toate căile posibile?

Dacă vom încerca să găsim răspunsul la asemenea întrebări-cheie și la multe altele ce se pot formula, am putea să aspirăm măcar la statutul de zimbri pentru România. Chiar dacă acest sobru animal este pe cale de dispariție, el a existat și încă mai există, spre deosebire de legendele cu dragoni sau tigrii, care în România nu prea au priză nici la copiii mici.

POLITICA FINANCIARĂ A STATULUI

Prof. dr. ION PETRESCU, Brașov

ÎN FAȚA EXIGENȚELOR DEZVOLTĂRII ECONOMICO- SOCIALE

levare și de repartizare a resurselor financiare publice, ele fiind concepute ca instrumente ale conducerii economiei naționale, cu ajutorul cărora organele de decizie caută să orienteze dezvoltarea economică și socială a țării în direcția dorită de

acestea.

În perioada de tranziție, politica financiară este chemată să sprijine procesul de restructurare a economiei și întreprinderilor. Analizând acest obiectiv, constatăm insuficiențe în planul stimulării acelor unități care se angajează în sporirea producției utile societății, cu performanțe ridicate, eficiente și competitive, faptul că nu se urmărește în suficientă măsură restricționarea întreprinderilor mari consumatoare de materii prime, combustibil și energie, a căror producție este depășită din punct de vedere tehnic, nerentabilă și care influențează negativ mediul înconjurător. Toate acestea nu pot asigura un raport judicios între consum și forma brută de capital, între investițiile cu caracter productiv și cele cu destinație neproductivă sau indirect productivă, între consumul individual și cel social.

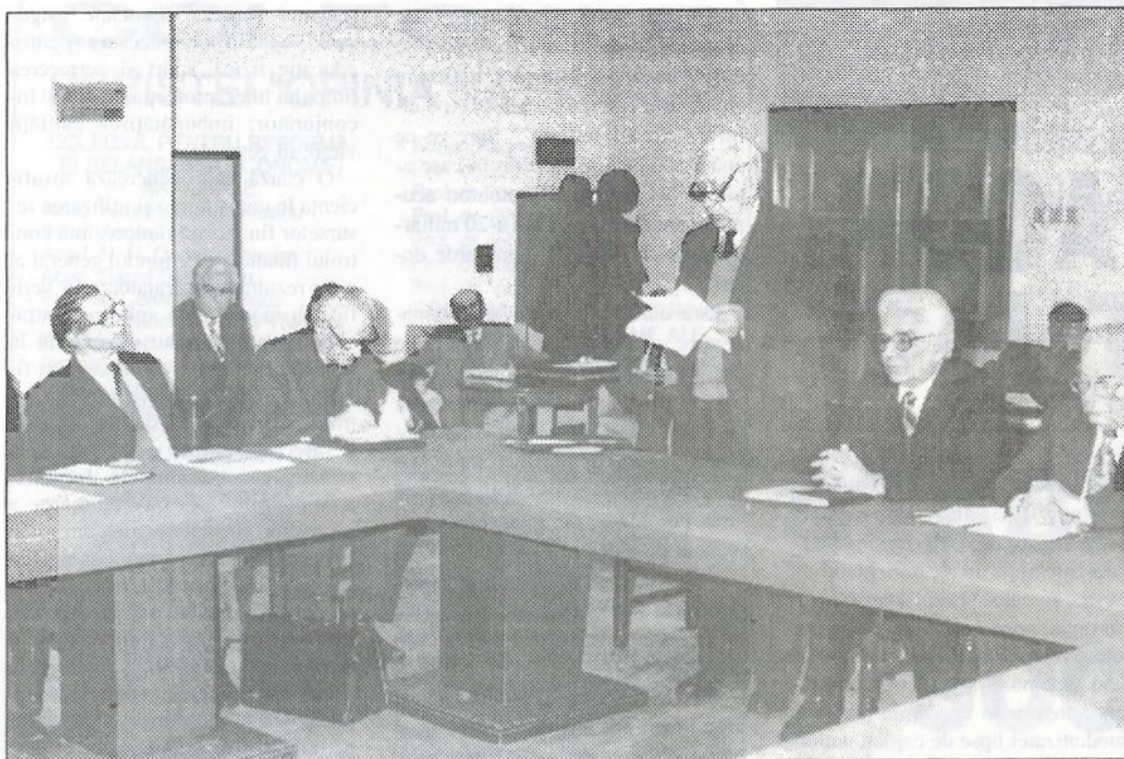
Faptul că resursele financiare sunt limitate, iar destinațiile acestora sunt concurențiale reclamă din partea statului utilizarea acestora în condiții de maximă eficiență. În acest sens, se poate constata că, în continuare, nu se acordă prioritate cheltuielilor pentru acțiuni economice și sunt situate în plan secundar problemele referitoare la finanțarea din fondurile publice a acțiunilor cu caracter social-cultural (învățământ, sănătate, cultură, asigurări sociale și protecție socială, gospodărie comunală și locuințe). Chiar și în privința realizării obiectivelor de politică economică națională, considerăm că nu se stimulează în suficientă măsură introducerea progresului tehnic și științific în toate ramurile economiei naționale, nu este sprijinită dezvoltarea economică a tuturor zonelor țării, sunt slab încurajate inițiativa, creativitatea și competitivitatea. Totodată, sunt carente și în realizarea obiectivelor de politică socială, mai ales în domeniul ca: ridicarea nivelului de instruire și cultură a populației; formarea profesională

a forței de muncă; îmbunătățirea asistenței medicale și sociale; asigurarea condițiilor necesare pentru educație fizică, sport și petrecerea timpului liber; protecția mediului înconjurător; îmbunătățirea calității vieții, în general.

O cauză care generează insuficiența în constituirea și utilizarea resurselor financiare o reprezintă controlul financiar. Pe fondul general al unor rezultate încurajatoare în verificarea modului de aplicare a strategiei și programului guvernului în domeniul orientării economiei și finanțelor publice, în efectuarea controlului financiar al statului în sferă și direcții multiple și complexe, în verificarea modului de formare, administrare și întreținere a resurselor financiare, precum și în aplicarea și executarea legilor fiscale și a reglementărilor vamale, cu scopul de a preveni sustragerile sau eschivările de la plata impozitelor și taxelor, se manifestă și carente - abateri de la caracteristicile și funcțiile controlului, apariția unor factori perturbatori în derularea lui; unele proceduri și tehnici de control nu sunt modernizate; pregătirea profesională a aparatului de control nu este pusă de acord cu exigențele economiei de piață. Sunt situații când lasă de dorit colaborarea Direcției generale a controlului financiar de stat cu departamentele și direcțiile din minister, garda financiară, poliția, procuratura, justiția pe linia elaborării, aplicării și executării reglementărilor în probleme financiare, fiscale și contabile și a prevenirii și combaterii fenomenelor de evaziune, fraude și infracțiuni în aceste domenii de activitate.

Este limpede că implicarea statului prin resurse financiare a dat rezultate ce se regăsesc în îmbunătățirea creșterii economice, consolidarea stabilității ansamblului economic, accelerarea transformărilor structurilor de producție și de proprietate până la nivel sectorial și microeconomic, realizarea obiectivelor unei protecții sociale sporite. Sunt necesare însă măsuri pentru continuarea procesului de restructurare și de reformă în domeniul bugetar și fiscal. În privința politicii bugetare se impune, în opinia noastră, să se acorde o atenție mai mare mobilizării veniturilor din economie, ceea ce va permite asigurarea funcționării tuturor sectoarelor bugetare și realizarea obiectivelor prioritare ale statului. Sunt necesare, în același timp, măsuri mai severe pentru economisirea banului public, prin ajustarea raportului dintre cheltuielile curente și cele de capital, raționalizarea resurselor administrației publice, întărirea controlului financiar asupra cheltuielilor.

Privitor la restructurarea în continuare a sistemului bugetar, considerăm necesar să se insiste pe influențarea deficitului bugetar prin exercitarea cuprinzătoare a unui control strict și exigent asupra cheltuielilor și asupra corelației între cheltuieli și rezolvarea efectivă a veniturilor. Se impun, credem, măsuri imediate și de fond și în domeniul restructurării sistemului fiscal. Avem în vedere introducerea impozitului pe venitul personal, adoptarea impozitului pe câștigurile de capital, creșterea cuantumului amenzilor și penalităților pentru agenții economici și băncile comerciale care nu respectă disciplina financiară și de plăți, precum și acordarea de asistență în crearea pieței automatizate a tranzacțiilor cu titluri de valoare prin informatizarea tranzacțiilor cu valori mobiliare și altele. Totodată, în asigurarea resurselor financiare necesare societăților comerciale și regiilor autonome, în repartizarea și utilizarea lor cu maximum de eficiență, un rol însemnat revine managementului financiar.

O operă dăruită cauzei DEZVOLTĂRII ECONOMICE A ROMÂNIEI

Dr. GHEORGHE ZAMAN, vicepreședinte
al Asociației Generale a Economistilor din România

ACAD. N.N. CONSTANTINESCU

Vorbind la Sesiunea științifică "Statul în perioada de tranziție în România", organizată recent de Academia de Studii pentru Dezvoltarea Economică și Socială a României (sus).

În biroul său de lucru (jos).

Profesorul N.N. Constantinescu, membru al Academiei Române și președinte al Secției de Științe Economice, Juridice și Sociologice, din cadrul aceleiași prestigioase instituții a pășit, în plină putere de muncă, treapta celor trei sferturi de veac din viața sa, animat, mai mult ca niciodată parcă, de simțul datoriei de dascăl și cercetător neobosit.

Opera profesorului N.N. Constantinescu, cunoscut în țară și străinătate ca personalitate de marcă a științei economice românești, îi consacră un loc aparte într-o serie de domenii dintre care menționăm îndeosebi pe cele privind: istoria economiei naționale și a gândirii economice din România, mai ales din perioada antebelică; principiile generale ale economiei politice;

paradigmele și structurile evolutive contradictorii ale dezvoltării economico-sociale; economia protecției mediului înconjurător; contribuții la definirea obiectivelor și formarea mecanismelor de piață în economia de tranziție a României contemporane etc.

Numeroasele volume editoriale, lucrări, studii, articole și comunicări științifice, ca și prestația sa activă și consistentă în dezbaterile pe cele mai importante și complexe probleme ale economiei românești sunt mărturia unei munci științifice prodigioase, marcată de permanenta dorință de cunoaștere obiectivă și praxis.

Tezele și elementele de gândire autentică din lucrările profesorului N.N. Constantinescu își găsesc puter-

nic ancorate originile în: atașamentul său lucid față de destinele economice și sociale ale poporului român; capacitatea deosebită de analiză, exegeză și înțelegere a ontogenezei specificului economiei naționale, la confluența cu tendințele pe plan internațional; apreciabila acumulare de cunoștințe și experiențe practice, acoperind arcul de timp a două mari tranziții istorice ale României; compatibilitatea dintre justiția socială și eficiența economică; exprimarea curajoasă, sinceră și larg deschisă a opiniilor, bazate pe sisteme și metode coerente de argumentare.

Profesorul N.N. Constantinescu acordă o atenție specială problemelor economice și sociale ale tranziției României la mecanismele pieței concurențiale, insistând asupra necesității definirii clare a tipului de economie spre care tinde să ajungă țara noastră. În prim planul demersului științific și practic sunt aduse obiectivele, mijloacele de realizare și costurile economico-sociale ale tranziției, precum și necesitatea precizării intereselor economice naționale și a restructurării sistemelor economice românești, în concordanță cu aceste interese. Pentru profesorul Constantinescu, tranziția de la sistemul totalitar la economia de piață nu înseamnă revenirea la forme revoluționale ale capitalismului românesc antebelic și nici aplicarea "fără discernământ" a unor rețete standard restructurative, adecvate economiilor mature de piață, dar total nepotrivite economiei noastre de tranziție. Ea înseamnă prezervarea a tot ceea ce au valoros și peren economia și poporul român, contingent și în paralel cu crearea noilor forme și mecanisme economice, bazate pe principiile pieței concurențiale dar și ale democrației în sens larg, a cărei principală componentă trebuie să o reprezinte "clasa de mijloc", în opoziție cu polarizarea și creșterea gradului de sărăcire a majorității populației.

Ca președinte al Asociației Generale a Economistilor din România, înființată după anul 1989, academicianul N.N. Constantinescu a reușit să însușească profesiei de economist, indiferent de locul exercitării acesteia, conștiință, responsabilități, poze și comportamente deontologice menite să contribuie la abordarea soluțiilor efective ale multiplelor și dificilelor probleme ale economiei de tranziție, în primul rând, prin efortul propriu al României.

Succinta evocare a operei impune și evidențierea deosebitelor calități morale și disponibilități ale profesorului, ca om și distins coleg.

La împlinirea vârstei de 75 de ani, îi dorim din toată inima academicianului N. N. Constantinescu mulți ani fericiți și sănătatea necesară ca

să-și poată continua, cu tenacitatea și onestitatea ce îl caracterizează, opera și activitatea pentru care cea mai bună răsplătă este tocmai puțința de a servi durabilității României în timpul și spațiul fără margine.

MATEMATICIANUL DAN BARBILIAN

Comunicare susținută la Simpozionul Ion Barbu
de prof. dr. RODICA TRANDAFIR

Acum 100 de ani, pe 19 martie 1895, se naștea la Câmpulung-Muscel una din cele mai ilustre personalități culturale ale secolului nostru, cel ce avea să devină mare matematician și mare poet, Dan Barbilian (Ion Barbu).

Clasele primare le urmează în școlile din orașul natal și la Dămănești (Roman), iar liceul la București, clasele a V-VI-a la Liceul "Gh. Lazăr", iar clasele a VII-VIII-a la Liceul "Mihai Viteazul". Aici profesorul de matematică Ion Banciu este omul providențial al carierei sale de matematician și despre care Dan Barbilian spunea: "A fost maestrul, omul care m-a format, de la care am învățat esențialul. Ceilalți profesori de matematică, inclusiv cei de la Universitate nu m-au învățat, m-au informat. Banciu însă mi-a trecut simțul lui de rigoare, mi-a sădit afectul matematic, emoția în fața frumuseții unei teoreme și patima cercetării, fără de care nu poți fi matematician".

În 1914 își dă bacalaureatul cu o comisie care l-a avut ca președinte pe Gh. Țițeica, omul care îi va influența cariera matematică. O bună perioadă de timp urmează Facultatea de Științe din București, secția matematică. Din această perioadă datează lucrările de matematică **Evaluarea produselor de distanțe rațional cunoscute în corpul coeficienților problemei (1916-1917)** și **Evaluarea sumelor de segmente orientate rațional cunoscute în corpul coeficienților problemei (1918)**.

Trecerea de la liceu la facultate a determinat însă și o îndepărtare de matematică, care îi devine o hrană neîndulcitoare și se deșteaptă în el interesul pentru literatură. În 1918 debutează în "Literatură" lui Macedonski cu poezia "Ființa" (Elan) și se duce la E. Lovinescu cu poeziile scrise în perioada războiului. Acum își ia și pseudonimul literar Ion Barbu (numele bunicului patern). Timp de 10 ani are o bogată activitate literară, publicând în acest timp aproape întreaga sa creație poetică.

Licența în matematică o ia în 1929 și în urma unei recomandări a lui Gh. Țițeica primește din partea ministerului un ajutor de studii. Pleacă în Germania la Göttingen, pentru a-și lua doctoratul în teoria numerelor cu E. Landau. După două luni, bursa este suspendată și Dan Barbilian rămâne pe cont propriu, despre aceste momente consemnând: "Fără nici o obligație față de cei care mă trimiseseră acolo, impermeabil la teoria numerelor așa cum o concepea E. Landau, mă las cu totul în voia demoniei literare, călătorind prin frumoasa Niedersachenland, dar, mai ales, asimilând misterioasa atmosferă saturată de meditațiile lui Gauss și Riemann". Este demoralizat că nu găsește drumul în matematică și deprimat de atmosfera din Germania postbelică. Se întoarce în 1924 în țară. Lucrează ca suplinitor la Giurgiu, iar în 1926 este numit asistent la catedra de geometrie a lui Gh. Țițeica.

În 1929 își susține doctoratul cu teza principală **Reprezentarea canonică a adunării funcțiilor ipereliptice**.

Este știut că Dan Barbilian nu s-a ocupat, în același timp, în mod intens și de poezie și de matematică: astfel el a apărut ca un geometru de mare fantezie, iar după studiile universitare s-a ocupat câțiva ani buni de poezie, pentru a rămâne apoi - aproape exclusiv - matematician. Această regăsire o datorează confundării în opera lui Gauss, Riemann și Klein.

În 1932 este numit conferențiar la catedra de matematici elementare și geometrie descriptivă, iar în 1942 profesor la catedra de algebră. Timp de 15 ani își va aduce o contribuție deosebită în cadrul acestei discipline. De menționat preocupările lui în cadrul teoriei numerelor, a teoriei moderne a lui Galois (a ecuațiilor). În teoria numerelor, preocupat fiind de "teoria corpului elanelor", a făcut un curs introductiv, al cărui scop a fost construirea corpului, pe baza teoriei lui Hilbert, a claselor, cu ajutorul polarității seriilor de mai multe variabile, asociate unei forme pătratică de parte reală pozitiv definită. Trebuie admirat norocosul său viu instinct care-l duce la descoperirea suprafețelor S (identice cu sfera afine), fundamentale pentru una din geometriile de la Erlangen.

Este invitat la o serie de congrese de matematică în străinătate, iar în 1936 îl găsim conferențind la Universitatea din Hamburg și la Societatea de matematică din Göttingen.

Lucrările sale științifice numără peste 82 publicate, iar numărul tuturor lucrărilor - publicate și în manuscris - reprezintă cam de 3 ori această cifră, așa cum afirmă D. Barbilian și cele mai multe se subsumează prin materie geometriei.

A topi în același corp de doctrină axiomatică geometriile proiective și teoria algebrilor, prin extinderea teoremei lui Hessenberg, a corpului, până la o teorie a inelului categoric și apoi, prin punerea în prim plan, pe de-o parte, a unei varietăți grassmanniene, purtătoarea inelului complet de matrice, iar pe de altă parte, a unei varietăți a lui Segre, a asimila această ordine de cercetare cu problema geometriilor descriptive și problema varietăților simetrice, iată o parte din preocupările matematicianului Dan Barbilian.

Profesorul Dan Barbilian a servit timp de 35 de ani Facultatea de Matematici, predând o serie de cursuri speciale, fiind profesorul preferat al studenților foarte buni, al celor care erau în stare să-i înțeleagă prelegerile. El era un gânditor extrem de profund și original. Probabil că matematica îi oferea un câmp mai intens de aplicare a acestei însușiri decât poezia. Dar mai era o cauză: în confesiunile către prietenul său Gh. Mihoc arăta: "Sunt nemulțumit de faptul că poezia lui este neînțeleasă și puțin apreciată, nu numai de către marea masă a cititorilor, ci și de către mulți exponenți ai lumii literare de atunci". Era tocmai contrariul celor ce se petreceau în lumea matematicii, unde era deosebit de admirat și prețuit.

Au mai fost la noi sau în alte părți matematicieni care au scris poezie sau poezii cu preocupări în domeniul matematicii, dar nici unul nu a depășit pragul amatorismului din ambele domenii de creație. Dan Barbilian - Ion Barbu este o excepție cu o dotare intelectuală de mare creator, el strălucind deopotrivă ca mare matematician și poet. Prietenul său Alexandru Pantazi spunea: "Matematicienii români care au creat ceva în știință au avut, fără îndoială, talent. Barbilian are și geniu!"

Filosofia românească în dezbatere

AL DOILEA
ÎNCEPUT AL
BARBARIEI

Prof. dr. GHEORGHE CAZAN

Forma cea mai blestemată a terorii pe care cineva o poate exercita asupra istoriei și realității imediate a unui popor este teroarea cultural-spirituală. Marii artizani contemporani ai torturii au învățat că distrugerea fizică a cuiva, mai ales a creatorului de valori spirituale, nu duce, totdeauna, la curmarea definitivă a ideilor celui sugrumat. Lecția de ei știută s-a soldat, de aceea, și în primul rând, cu punerea în fața a unor strategii și tactici de anihilare a conștiinței de sine a unui neam, popor sau națiune. Nu vreau să spun că noii inchișitori nu ar fi recurs și la tortura fizică, în vederea sugrumării oricărei tentative a cuiva de a-și aminti de istoria și natura din care provine. Dimpotrivă, ei au, și în această privință, experiențe vechi pe care le-au îmbogățit cu "rafinamentul" mijloacelor create de așii contemporani în ale biciuirii ființei umane. Primară, adică esențială în ordinea formelor torturii, a fost, totuși, cea cultural-spirituală. Tortura fizică (ancheta polițienească, chemarea în fața "colectivului", arestarea, supunerea celui arestat bătăii, privării de condiții elementare de viață, detenția în celule în care nici specii subumane nu ar fi supraviețuit etc.) a fost consecință a torturii cultural-spirituale, rezultat inevitabil al acesteia din urmă.

Căldul era, mai întâi, unul care se prezenta lumii ca stăpân al **Adevărului**, maestrul al **Ideii**, judecător chemat de **Istorie** să facă dreptate **Conștiinței**, să o pună pe calea **Adevărului**, s-o învețe cum să se realizeze pe sine ca **Adevărată Conștiință** și, prin urmare, cum să renunțe la atâtea ipostaze false câte le-a încercat și la câte ar fi fost supusă altădată.

Pentru el (se gândea pe sine cu e mare), lumea trăise până la apariția lui în eroare deliberat constituită. Întreaga cultură de până la ivirea acestui tip de căldu în lume ar fi fost o imensă minciună și nu o mai mică înșelăciune. Iar dacă, din când în când, acorda câte unui moment din cultura națională o anume însemnată, aceasta o făcea pentru a sublinia mai abilit că judecățile sale globale sunt neapărat adevărate. Ori, dacă ceea ce fusese înainte de el era fals, eroare etc., rezultat că trebuia pulverizat în hăul uitării. Transformarea "erorii" în uitare urma să treacă prin neantizare. A aduce ceea ce a fost la dimensiunea nimicului devenise marea pasiune a distrugătorilor. Că el, căldul, își reclama un trecut spiritual, aceasta nu făcea decât să accentueze aspirațiile și funcțiile distructive sau că însuși trecutul său spiritual și-l falsifică, nici acest fapt nu prezenta pentru el vreun motiv de îngrijorare pentru că, în fond, el dicta ca adevăr tot ce își imagina ca fiindu-i util.

S-a crezut despre căldu că ar fi fost prost sau incult. Incult poate, prost însă nicidecum. Dovadă că n-a fost prost? Rezultă din chiar ținta atacului: cultura, spiritualitatea românească; deci, ceea ce a păstrat și dezvoltat ființa și istoria noastră. S-ar veni să spunem despre căldu că au existat prin căldu. Cel abstract a luat trup, a avut trupuri și încă numeroase nu doar câteva. Căldul era "sus", era vizibilul, căldu l-au văzut în carne și oase. Fără acestea din urmă, cel dintâi ar fi fost neputincios, ba nici n-ar fi avut decât o existență cel mult formală. S-ar mai putea adăuga și altceva: căldul s-a intrupat treptat. Chiar ca realitate fantasmatică, el a devenit. El este căldul căldurilor.

Filosofia românească a fost atacată direct în inima ei, imediat după 23 august 1944. Mai întâi, prin ziarul "Dreptatea" al țărăniștilor și, la scurtă vreme, de către Lucrețiu Pătrășcanu, pentru a aminti, deocamdată, două "cazuri" care, aparent paradoxal, sunt identice în privința stilului de a judeca filosofii români.

Și într-un caz și în celălalt, atacul s-a purtat cu limbaje vehemente ("limbajul de lemn") și a vizat creații din filosofia românească a secolului al XX-lea, cele care s-au impus și au avut o anume influență, în special, în perioada interbelică. Așa cum am mai spus, pentru ziarul "Dreptatea" din 24 august 1944, urmau să defileze "ca la poliție" "infractorii" culturii românești interbelice, "trădătorii" etc., între care erau pomeniți, de pildă, M. Eliade și E. Cioran. "Dreptatea" se propunea ca spirit justițiar al culturii, ca

anchetatorul ei, ca polițistul, cum și zicea de altfel, al spiritului care nu-i convenea, pe care nu-l agreea și în care vedea dușmanul, pericolul, eroarea etc., pentru a cărui distrugere nici un efort nu este de prisos. La poalele pădurii și deasupra ei, "Dreptatea" a aprins bățul de chibrit. Părjolul nu avea să întârzie. El s-a declanșat imediat ca prigoană, amenințare, răfuială, ca aripă neagră a mizeriei spirituale.

În octombrie 1945, Lucrețiu Pătrășcanu a scris o carte cu un destin și de o influență puțin cunoscute de generațiile născute chiar în 1945. Cartea cu titlul **Curenți și tendințe în filosofia românească** a fost, în felul ei, de aceeași esență ca și conținutul rubricii **Perna cu ace** din "Dreptatea" mai înainte citată. Atâtea doar că era scrisă de un intelectual marxist de marcă, unul dintre cei mai de seamă intelectuali marxiști români ai vremii. Așa cum se știe, el a avut un sfârșit tragic, fiind condamnat la moarte în 1954, în urma unei înscenări odioase pusă la cale de vârfuri ale Partidului Comunist. Intelectual de mare rafinament și analist lucid al frământărilor sociale românești din perioada 1821-1907, al acelor din perioada interbelică (**Sub trei dictaturi** este titlul alteia din cărțile sale), lui Lucrețiu Pătrășcanu nu i-a fost dat să fie și un analist lucid al filosofiei românești. Dimpotrivă, analizele sale din acest domeniu au fost complet greșite. Dacă ele s-ar fi consumat doar ca erori ale unei clipe și, deci, dacă nu ar fi reverberat vreme de două decenii, ba chiar până azi, în filosofia românească, n-ar merita să fie pomenite decât ca exemplu pentru pericolele la care se angajează cineva atunci când se lansează în cercetări pentru care nu dispune de calități adecvate. Sau ca exemplu pentru ce înseamnă pretenția de a te considera chemat să te rostești în toate când, de fapt, vocația stă în altă parte.

Curenți și tendințe în filosofia românească s-a vrut a fi o carte de direcție, de orientare în filosofie, o analiză filosofică. Nu spun că Lucrețiu Pătrășcanu nu ar fi avut o pregătire filosofică, o atare pregătire nu-i lipsea, desigur, căci, cum consemna el însuși, după ce luase licența în drept la București, și-a continuat studiile în Germania, unde s-a ocupat cu economia politică, filosofia și statistica. Hans Driesch mai trecea, pentru Lucrețiu Pătrășcanu al anului 1946, ca "figură blândă și îngăduitoare", "un gânditor puternic și un suflet delicat". Dar pretenția, cum spuneam, de a fi direcțional în filosofie poate juca, firește, feste oricărei minți, fie ea și luminată. Omul de cultură care a fost Lucrețiu Pătrășcanu și patriotul care a rostit discursuri, conferințe și a scris eseuri celebre referitoare la problema Ardealului (radio, 3 aprilie 1945; Cluj 13 septembrie 1945; Cluj, iunie 1946 etc.), omul care a spus, înfricoșându-i pe kominterniști, că înainte de a fi comunist, el este român, ei bine, acest om a săvârșit, în interpretarea filosofiei românești a secolului al XX-lea, unul dintre cele mai paradoxale gesturi ale vieții lui. El a condamnat, în bloc, **filosofia românească** și a lăsat, astfel, câmp liber detractorilor ei care și-au făcut apariția imediat după lucrarea marxistului, ca ciupercile după ploaie. Hăita nu așteaptă decât semnalul pentru ca apoi să transforme viața

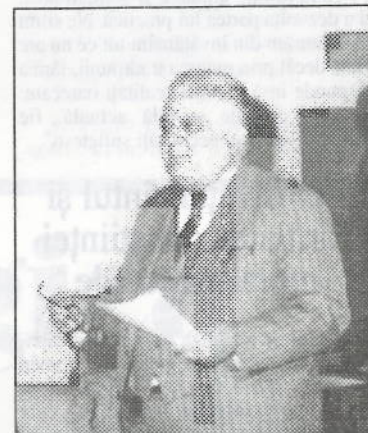
în cadavru.

Am scris și altădată, cu mult înainte de decembrie 1989, despre rolul nefast al lucrării lui Lucrețiu Pătrășcanu, precizând că, după părerea mea, sub pulpana marxistului și-au găsit adăpost nu numai ideologia în care el credea sincer, ci și șacalii culturii și istoriei poporului român.

Cât despre rolul lucrării, el se identifică - nici nu se poate altfel - cu ideile dezvoltate de autor. Fără să procedez la expunerea analizelor lui Lucrețiu Pătrășcanu, voi menționa doar câteva rânduri care, după părerea mea, exprimă fondul lor și motivul mai apoi preluat de exegeții care abia așteptau

să facă pulbere istoria filosofiei românești, lată care au fost acele rânduri: "Predominarea tendințelor realiste în filosofia românească, respingerea materialismului și condamnarea lui, considerarea metafizică, ca ultimă expresie a filosofiei, agnosticismul și misticismul sunt trăsăturile principale și caracteristice ale acestei filosofii". În continuare, el adăuga, pentru a determina oamenii purtători ai acelor caracteristici: "Aceștia încă o dată chiar în operele celor mai originali sau prețioși originali filosofi autohtoni: C. Rădulescu - Motru, Lucian Blaga, Ionel Gherea, P.P. Negulescu, Mircea Florian și alții". Toți cei menționați se aflau în viață la apariția cărții lui Lucrețiu Pătrășcanu. Cum în 1946 apăruse o a treia ediție a ei și cum autorul era unul dintre vârfurile conducerii Partidului Comunist și ministru al Justiției, este lesne de imaginat ce atmosferă se instaurase în cultură în general, în filosofie în special. Lucrețiu Pătrășcanu nu cerea, asemenea "Dreptății", defilarea, ca la poliție, a inculpaților. Dar, pe de altă parte, când scria rândurile mai sus citate și când, totodată, vorbea despre eșecul total al tuturor încercărilor din filosofie cu excepția aceleia a marxismului, făcea nu doar filosofie, ci și o politică a filosofiei sau, oricum, deschidea Cutia Pandorei politice în filosofie. Ori, această Pandoră politică a reprezentat începutul barbariei în filosofie, al invaziei la care au participat tot ceea ce dogmatismul din marxism avea ca perle ale lui.

Simțindu-se chemați să apere "puritatea", barbarii din filosofie au procedat la întinarea de opere și nume, de idei și persoane, amplificând epitele lui Lucrețiu Pătrășcanu până la a-l situa și pe creator în lumea acestora. Dar despre acest fenomen într-un număr viitor.

PERENITATEA
poeziei de inspirație naționalăÎnsemnări
pe marginea
volumului
ARON
COTRUȘ
de
Ion Dodu Bălan

Aron Cotruș nu este azi, pentru prima dată obiectul de cercetare al criticului și istoricului literar Ion Dodu Bălan. Poet dificil, Cotruș a fost reintrodus cu greu în literatura noastră postbelică. O scrioare către Emil Isac e publicată de revista "Familia" în 1967. Alte două seriuri adresate lui Ion Chinezcu apar în lucrarea lui V. Fanache, **Gând românesc și epoca sa literară** (1973). În critică, Aron Cotruș e trecut printre "moderniști" de G. Călinescu în **Istoria literaturii române. Compendiu**, (1963). Tot în "Familia" se publică un articol, **Aron Cotruș de Marin Bucur**, în 1966. N. Manolescu se referă la Cotruș în **Metamorfozele poeziei** (1968); Ov. S. Crohmăniceanu în **Literatura română dintre cele două războaie mondiale** (1974); D. Micu în "Gândirea" și "gândirismul" (1975); Victor Jęglinski în studiul său despre **Contribuția poetului Aron Cotruș la popularizarea literaturii române în Polonia în anii 1931-1936** (1975). Referințe mai mult sau mai puțin disparate, care converg, totuși, spre ediția de versuri din 1978, realizată de Ovidiu Cotruș și prefațată de Ion Dodu Bălan. În același an, 1978, I.D. Bălan publică un serial de șapte articole despre Aron Cotruș în revista "Tribuna". În fine, monografia sa, **Resurrecția unui poet: Aron Cotruș** (1981) pune capăt acestor îndelungi și izolate tatonări, izbutind să-l impună din nou pe poet în conștiința cititorului actual, în condiții nici acum prea favorabile ideologice.

Aron Cotruș (1994)^x, studiu

Goldiș. Participă la război, în 1916, pe frontul din Italia, unde evadează ca apoi să se înroleze în Legiunea română care lupta împotriva Austro-Ungariei. Atașat de presă la Roma, Varșovia, Madrid, după încheierea celui de al doilea război mondial rămâne în străinătate, închinându-și viața în mizerie, în S.U.A., în 1961.

În partea a doua a monografiei sale (**Viața în poezie**), I.D. Bălan îi urmărește opera poetică, în evoluția, filiațiile, influențele ei, de la simbolism la expresionism. Remarcabile sunt observațiile sale pe tema expresionismului la care Cotruș a fost afiliat de critica noastră mai veche sau mai nouă, numai parțial justificat. Stările de disperare, e drept, abundă în opera sa, dar tematic este mult mai variat decât universal specific expresionist. "Poetul nu înregistrează pasiv, obiectivist, acest tablou jalnic al marelui oraș, ci în spiritul activismului și al unei ramuri a expresionismului, cere schimbări îndrăznețe". De fapt, Aron Cotruș e un poet cu totul insolit în peisajul interbelic. Sintetizând interpretările criticii interbelice (Vianu, Călinescu, Cioculescu, Ion Chinezcu, Ov. Padina și mulți alții), I.D. Bălan izbuteste să-l caracterizeze cu precizie, în mai multe formulări deosebit de inspirate.

Critica noastră, în genere, a fost izbită de noutatea poeziei lui Cotruș, întrucât n-a găsit o explicație a stilului său, definit fie prin ocolișuri comparatiste, fie printr-un limbaj critic impresionist, potrivit adesea, în lipsa unei terminologii teoretice adecvate, ca de pildă la O. Șulțiu, când scrie: "Poetul alege consoane explozive și vocale profunde și din repetarea lor scoate un efect de uruit, de sonorități aspre, colțuroase, sacadate și obsedante. Toate acestea au în ele o grosolanie sublimă, o asprime țărănească, de pământ, o energetică originară, primitivă, elementară..." I.D. Bălan încearcă, spre finalul lucrării sale, o descriere mai tehnică a mijloacelor de expresie, când se ocupă de prozodia lui Cotruș. Observă, mai întâi, că poetul refuză stilul retoric de manieră romantică, pe care nu l-au putut evita nici Goga, Pilat sau Voiculescu. Constată apoi că unele din elementele ritmice amintesc de poezia populară, concentrată, existând adesea conjuncția și adoptând juxtaponerea sau elipsa ("Ochișorii lui, panna corbului") ca în **Rapsodia valahă**: "Candelă fostu-ne-a: luna / goarnă-furtuna... / pădurea fostu-ne-a: verde biserică / poiană: mânăstire feerică / iar piscul solitar: altar".

Preluând o idee a lui Bousono despre "dinamismul pozitiv" și "dinamismul negativ", primul exprimat mai ales prin verbe, al doilea prin adjective, I.D. Bălan remarcă la Cotruș unele poeme construite aproape numai din verbe (care înseamnă acțiuni), de unde dinamismul, energia lor: "Zbătându-mă, visând, arzând și opunând / Rătăcesc... / Iubind, urlând, tăcând / și blestemând... / Să ies, să scap, să fug".

Remarcă, de asemenea, prezența unor rime rare, precum cele dactilice și hiperdactilice (valorile-malurile: zborurile-dorurile) sau a cuvântului pregnant, izolat, devenit vers. Fără să putem stabili o filiație clară, am putea totuși spune că prin unele din asemenea valori stilistice și ritmice, poezia lui Cotruș se apropie, peste veacuri și milenii, de ceea ce anticii numeau **stilul sublim**. Terminusul nu spune nimic azi (ba chiar trimite la o retorică ieftină), dar la greci, acest stil, numit **stil înalt**, era total opus stilului înflorit, abundent în figuri variate. Era stilul din tragedia lui Eschil, din poezia ditirambică (un poem care utiliza ritmurile repezi, urmărind să aducă receptorul într-o stare de frecvență și de extaz). Stilul înalt, cum spune Dionis din Halicarnas, căuta cuvântul pregnant, viu, aspru, adesea izolat de context: căuta arhaismul și respingea retorismul stilului înflorit, mai puțin apreciat de greci: "Io / Pătru Opincă, / țărân fără țarină / plugar fără plug, / ciurdaș fără vită / îmi duc viața necăjită / fără strămbătăși și viclesug".

Nu întâmplător Petru Comarnescu vorbește de o poezie "eroică", trimițând la literatura populară: ar fi putut să trimită foarte bine și la poezia eroică antică; tragedia lui Eschil, în fond, încă nu era tragedia cu multe personaje și cu narațiune dezvoltată (vezi Prometeu încătușat), era o suită de poeme lirice ca și **Horia, Eminescu** ale lui Cotruș.

În fine, excelentul studiu consacrat lui Cotruș incită la numeroase speculații, dar spațiul ne obligă să ne oprim aici, nu înainte însă de a spune că **Aron Cotruș** dă măsura cea mai înaltă a criticii lui I.D. Bălan.

x) Ion Dodu Bălan, **Aron Cotruș**, Editura "Demiurg", 1994.

Marin VASILE

Societate, comunicare și valori

(Continuare din pag. 1)

Autorul afirmă ori lasă să se înțeleagă că puterea, statul nu trebuie să gestioneze posturile publice de radio și televiziune și că ar fi menirea lui să se ocupe de problemele informației în societate.

Recunoscând că "unele țări fac cu adevărat progrese în direcția unui cadru legal mai bun pentru a emite" și referindu-se în acest sens chiar la România, care a adoptat Legea audiovizualului, A. Palmer scrie totuși că "libertatea de exprimare este amenințată de prevederile constituționale ce permit anumite tipuri de cenzură" 1).

În ce privește însă Constituția României, este evident că afirmația de mai sus nu se justifică ori denotă absența informării. Articolul 30, la care ne-am referit și anterior, prevede, între altele, în mod expres că "Cenzura de orice fel este interzisă" și, mai mult decât atât, că "nici o publicație nu poate fi suprimată".

În același timp, în legătură cu preocuparea statului, a puterii în general, pentru problematica informației și va-

lorile ei sociale, nu puțini analiști occidentali, între care și Alvin Toffler, susțin că statul - orice stat - a căutat și caută "câi de a înhâna cea mai recentă revoluție a comunicațiilor în scopurile lui proprii, și va stabili limite liberului flux al informațiilor" 2).

Comentând actuala dezvoltare a tehnicii comunicațiilor, performanțele televiziunii de a fi prezentă simultan cu evenimentele în orice zonă a lumii, Toffler consideră că așa cum statul a inventat noi forme de control odată cu dezvoltarea mass-mediei după revoluția industrială, în noua infrastructură electronică, în epoca televiziunii atotcuprinzătoare, statul "va căuta noi instrumente și tehnici de a menține cel puțin un oarecare control asupra imaginilor, simbolurilor și ideologiilor care ajung la populație". Analistul american, atent observator al vieții social-economice din toate zonele lumii, călător pe meridiane pentru a se documenta și anticipa evoluția omeniului, atrage chiar atenția că "entuziasmul asupra modului cum s-a folosit mass-media pentru a răsturna regimurile totalitare din Europa de Est n-ar trebui să orbească cetățenii față de

manipulările mai sofisticate ale minții pe care guvernele și politicienii le vor încerca în viitor".

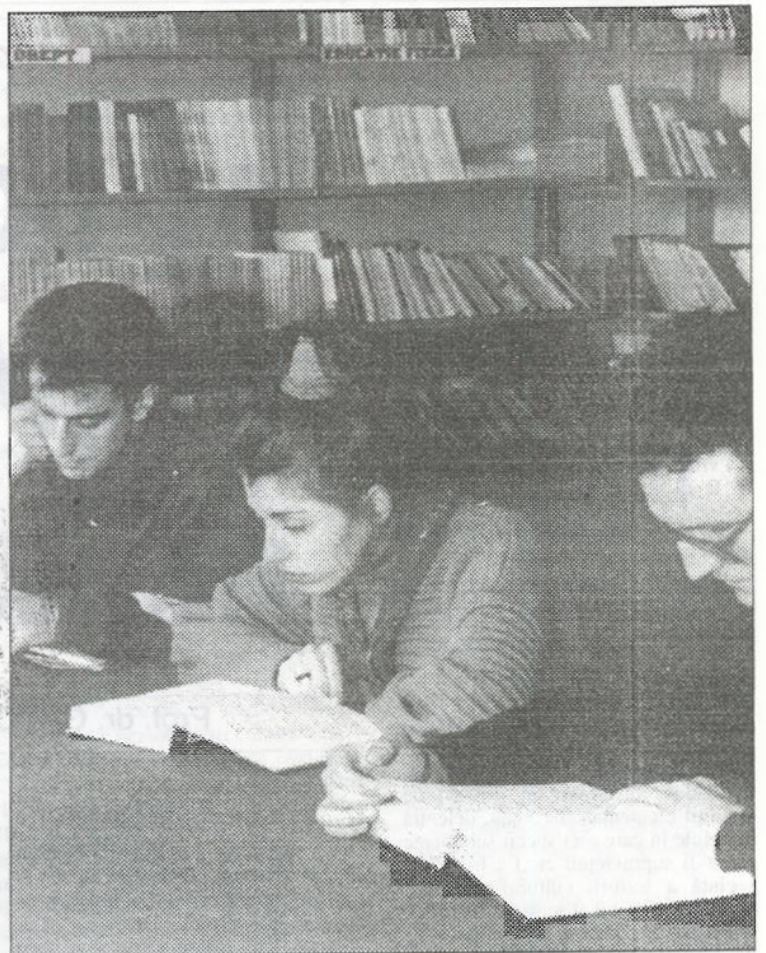
Analiza autorului american, care pornește de la constatarea că în prezent justiția și libertatea socială depind tot mai mult de "modul în care societatea tratează trei chestiuni: educația, tehnologia informației (inclusiv mass-media) și libertatea de expresie" susține că nici azi, nici în viitor nu poate fi vorba de o libertate totală, absolută a informației. În optica sa "nici o societate nu poate tolera libertatea totală a informației. Un oarecare secret este necesar oricărei vieți sociale. Libertatea totală de informare ar însemna lipsa totală a intimității individuale. Există momente de criză externă, momente de <<pericol prezent și clar>>, când libertatea absolută îi invită pe incendiarii să toarne gaz peste un foc dezlănțuit. Libertatea absolută a expresiei nu este, deci, mai posibilă decât oricare alt absolut" 3).

Prin urmare, într-un sistem democratic pluralist, asigurându-se condiții libertății de expresie, devine necesar ca anumite norme și valori, sociale și individuale, să atragă, să genereze și chiar să legitimeze o anumită conduită a mijloacelor de informare și slujitorilor acestora.

1) Andrew Palmer, **O cale lungă și sinuoasă: mijloacele audiovizuale în Europa Centrală și de Est**, în publicația "Diagonale Est-Onest", decembrie 1994.

2) Alvin Toffler, **Powershift. Puterea în mișcare**, Editura "Antet", București, 1995, p. 368.

3) Idem, p. 369.

În biblioteca Universității "Spiru Haret"

ISTORIA ATESTĂ

Funcția primordială a școlii în viața națiunii (III)

Prof. univ. dr. IOAN STRĂCHINARU, deputat, Comisia pentru învățământ, știință, tineret și sport

a. Aplicarea principiului psihologic

Ideile lui Spiru Haret cu privire la prima din aceste două direcții demonstrează interesul pe care îl nutrea pentru **orientarea psihologică a educației** cu impulsul ei în direcția cunoașterii individualității copilului și cu dezvoltarea caracterului formativ al învățământului. El arată că "învățământul trebuie să determine pe elev să lucreze el însuși spre a descoperi adevărurile pe care le-ar putea da gata profesorul, și prin toate chipurile să se dezvolte personalitatea lui". Mai mult, pentru a activa gândirea elevilor formându-le așa cum ne exprimăm astăzi - deprinderi de autoinstruire și autoeducare, Haret îndeamnă la îndrumarea școlară către elaborarea de referate și dizertații în cadrul cărora "critica să i-o facă colegii lui ajutați și completați de profesor...", procedeu care "nu ar fi rău să fie generalizat la lucrările scrise bimestriale". Tot așa, examenele sunt menite să arate "influența studiilor asupra formării **cugetării elevilor**... până la ce punct elevii atestă asimilarea materiei de învățământ, iar nu întinderea cunoștințelor". Mai mult, "cu nu vreau - spunea Haret - ca elevul să ajungă numai să știe, cu vreau ca elevul să știe și să facă ce-a învățat". Desigur, a urmări să realizezi din persoana copilului o ființă care să acționeze înseamnă a-l educa. De altfel, Haret consideră că "școala nu are de făcut numai instrucțiune, ci și educația tinerimii și această a doua parte este mai importantă și mai greu de realizat decât cea dintâi".

b. Orientarea prospectivă

Referitor la direcția **prospectivă** de orientare a activității școlare, Spiru Haret arată necesitatea de a se utiliza "timpul școlar în modul cel mai rațional posibil, spre a pregăti pe copii pentru felul special de greutate și care vor avea de luptat mai târziu...". "Viața din timpul nostru - preciza Haret - este complicată și prea grea pentru ca școala să nu se preocupe deloc de greutatele ei și să nu înarmeze deloc pe școlarii pentru lupta ce au să ducă mai târziu...". În acest scop, "una din fintele noastre - adaugă el - este de a restrânge domeniul pur teoretic al

învățământului atât cât este posibil, fără a-i compromite unitatea și solidaritatea, și a dezvolta partea lui practică. Ne silim să înlăturăm din învățământ tot ce nu are viață decât prin puterea tradițiilor, fără a răspunde însă vreunei realități oarecare: fie o necesitate socială actuală, fie îndestularea unei necesități sufletești".

IV. Învățământul și formarea conștiinței moral-naționale

Idealul de a realiza dezvoltarea capacităților creatoare ale poporului român nu putea să nu fie pus în legătură cu persoana **educatorului**, iar aici, așa cum este de așteptat, Haret afirmă dintru început ideea de **demitate**, de **superioritate** morală atât de caracteristică structurii sale sufletești. Se știe că Haret, pentru o chestiune de demnitate personală, deși se afla la debutul carierei de profesor, (avea vârsta de 21 de ani), refuză cu franchețe să se supună unui dictat al ministrului Tell, prezentându-și demisia. Mai târziu, în calitate de ministru, Haret avea să se dovedească a fi personalitatea care-și putea permite să adopte, față de șeful partidului său de guvernare, atitudine ca acestea: "Dacă nu mi se permite să administrez școala cum înțeleg eu, vă rog să fiu descărcat de o sarcină care îmi impune numai responsabilități și nimic altceva. Vă rog să credeți că în nici un chip nu pot să merg mai departe în condițiile acestea". Este aici expresia unei înalte conștiințe morale pe care a dovedit-o odată cu primele sale idei privitoare la maniera ce trebuie adoptată pentru stimularea slujitorilor școlii: "Mijlocul cel mai bun de a moraliza pe oameni este de a le mări respectul de ei înșiși, iar nu de a-l micșora în ochii lor și al altora". Nu încapă îndoială că Haret știa exact ce înseamnă pentru cadrele didactice meritul condiția demnității umane. Răspunzând unei interpelări formulate de Titu Maiorescu asupra rostului activității extrașcolare a învățătorului, el precizează: "Dacă el este chemat să facă educația copiilor, trebuie să-i învețe nu numai aritmetică și gramatică, ci și **simțământul de demnitate omenească**. Așa

fiind, eu nu înțeleg deloc smerenia ca condiție primordială a învățătorului". Evident, această atitudine a ministrului Haret se conjugă perfect cu preocuparea fostului inspector general Haret de a legitima **inamovibilitatea persoanei** pentru personalul didactic cu titlul definitiv în învățământ. El arată că "în caz de abateri profesorul nu poate fi judecat de acuzatorul lui, ci de o comisie de judecată" anume desemnată de ministru, "cu posibilitatea celui în cauză de a se apăra în scris sau verbal" și chiar cu posibilitatea "recuzării unuia din membrii comisiei".

În mod general, Haret avea convingerea că afirmarea capacităților umane nu este posibilă decât într-o școală al cărei personal educativ atestă **competența, continuitatea și respect** față de lege, lege care să se aplice nemodificat de la cabinetul ministrului și până la cel al directorului de școală primară. Devenise proverbial pentru refuzul de a călca legea chiar și la cererea unor mari personalități politice. Haret adoptase această atitudine pentru că răspundea calităților sale morale, dar și pentru că dobândise încă de la începutul carierei sale o cunoaștere exactă a neregulilor ce dăinuiau în învățământ. El nu-și ascunde indignarea provocată de constatarea că în învățământ "s-au eliberat certificate la școlarii rămași repetenți", că "s-au făcut promovări fictive", că învățământul în loc să fie un mijloc de îmbunătățire a caracterului și de îndemn pe calea cea bună, devine, din contra, un mijloc de stricăciune morală și de îndemn la fraude și necinste". Cu privire la cadrele didactice el consemnase că suplinitorilor, pe care îi văzuse la lucru, "le lipsește nu numai capacitatea, ci încă și tragera de inimă ca unora ce nu sunt siguri de azi pe mâine", adăugând: "Școlarii și publicul, obișnuiți a vedea atâtea incapacități ce poartă numele de profesor, se deprind a nu da stîmă cuvenită nici celor care o merită".

În efortul său pentru renovarea școlii românești, Haret își reprezintă exact importanța rolului pe care îl au de jucat cadrele didactice și, ca atare, nu se poate împăca niciodată cu abaterile pe care le întâlnește în rândul acestora. Mai mult, reacția lui împotriva dezordinii nu cunoaște bariere. În 1907, când, reîntors la conducerea ministerului, constată o seamă de numiri ilegale de profesori secundari, Haret nu poate accepta ca posturile să nu fie ocupate în ordinea mediilor obținute la examenul de capacitate ce avusese loc în 1904, 1905, 1906. Cu toate că aceste nereguli se produsese într-o perioadă când el nu avea o răspundere directă, nu evită să dea celor în cauză o replică de înaltă ținută civică: "Cum am putea să admitem - arăta Haret - ca personalul nostru didactic să se deprindă - și el - cu disprețul legilor și cu ideea că mijloacele lăturale pot înlocui meritul și munca pentru a ajunge la orice. Un corp didactic în care s-ar infiltra asemenea idei nu ar putea crește tinerimea decât tot așa și

aceasta ar fi un dezastru moral mai mare decât oricare altul". Astfel, după ce arată că "pentru trebuințele unor anumiți pretendenți de posturi didactice s-a mers până a se lua profesorilor capacitatea materiei pe care le predau de ani de zile și pentru care erau abilitați, dându-li-se în schimb discipline străine și materii la care nu se pricepeau pentru ca astfel cursurile lor firești să devină disponibile pentru cei aveau în vedere", anulează numirile necorecte, dând câștig de cauză celor îndreptățiți.

Haret arăta, încă din 1884, că "școala trebuie să fie mai presus de toate, **școală de moralitate** și profesorii care dau chiar ei exemple de indisciplină și de dispreț a legilor și datorii lor sunt nedemni de înalta misiune ce li s-a încredințat". Persistența unor asemenea realități școlare nu-l vor scuti pe Haret de a reveni cu noi observații amare. Mai târziu, referindu-se la menirea personalului didactic, va spune: "Trebuie să ne gândim la ziua de mâine când nu vom mai fi noi și când copiii pe care astăzi profesorii îi formează vor lua succesiunea noastră, să ne gândim cum vor conduce ei treburile țării, când de la profesorii lor vor fi căpătat exemple din care să învețe că minciuna și injuria sunt nedespărțite..."

Pomind de la ideea că "munca onestă pentru dezvoltarea patriei" este comparabilă cu "sângele vărsat pe câmpul de luptă pentru gloria ei", Spiru Haret tinde să dezvolte conștiința națională a poporului cu ajutorul slujitorilor școlii. Învățământul nostru - spunea el - "trebuie să sâdască în sufletul tinerimii iubirea neîmurțită de țară și sentimentul solidarității naționale...". "Inima școlii să fie totuna cu inima țării", iar "sistemul școlar al unei țări să fie oglinda fidelă a trebuințelor, aspirațiilor, caracterului național al poporului care o locuiește".

Potrivit concepției lui Spiru Haret, circulația **valorii - om** se obiectivează în dimensiunile unui anumit cadru **geohistoric** păstrător de limbă și tradiții comune, stimulator de cultură și aspirații comune, respectiv în ideea de **neam-națiune-stat**. Statul național, rostuit să asigure condiția de afirmare integrală a puterilor de creație și viață liberă, constituie cadrul legitim de dezvoltare a poporului, iar acest cadru nu poate fi conceput fără sistemul de învățământ. Așadar, este clar cui trebuie destinată școala. "Căutăm - scria Haret - să apropiem școala de popor, să facem să fie iubită și respectată, să fie centrul de unde să pornească curentele cele bune și cele sănătoase pentru întărirea și ridicarea neamului". Și, numai peste câțiva ani, Haret va afirma din nou: "Existența unui popor nu este asigurată decât atâta cât toate elementele lui sunt strâns unite și uniune nu poate fi decât întregul popor nu crește și nu se întreține în simțirea de iubire de țară și de neam". Înțelegem acum de ce Haret a extins atât de mult aria preocupărilor sale dincolo de problematica învățământului propriu-

zis, ocupându-se de culturalizarea și ridicarea stării sociale a întregului popor. A creat societăți ca "Steaua", pentru răspândirea cărții științifice, care să determine pe absolvenții școlii să continue exercițiul cititului, autoinstruindu-se; de asemenea, societăți ca "Liga Deșteptării", "pentru ajutorarea muncitorimii, ca să se ridice la bunăstare și trezire sufletească cerută de vremea în care trăim". A îndemnat scriitorii ca G. Coșbuc, Al. Vlahuță, M. Sadoveanu, Gala Galaction, Artur Gorovei, Panait Cerna să creeze reviste ("Albina", "Semănătorul", "Șezătoarea", "Răvașul poporului") și să scrie pentru cei mulți și dornici de cultură. Toate acestea în asociere cu desfășurarea unei largi activități extrașcolare a corpului didactic, stimulat să înființeze **bănci populare, case de economii, case de credit și ajutor reciproc, tovărășii sătești** pentru vânzarea produselor, obștii de arendare, jurii de împăciuire, cantine populare, școli de adulți, librării-cooperative, șezători sătești, teatru sătesc, serbări școlare, colonii de vacanță, societăți de ajutor pentru copii săraci etc. Rezultă clar varietatea considerabilă de preocupări pe care le însușește ideea punerii în circuitul culturii a creierelor valoroase ale poporului român. Este important de reținut că multe dintre direcțiile sale de lucru îi erau sugerate de cei care aveau un contact nemijlocit cu viața poporului - învățătorii: ei aveau să-l urmeze cei dintâi, constituindu-se într-o adevărată armată de colaboratori statornici. Este foarte probabil că fără ei traducerea în viață a ideilor sale nu ar fi dobândit niciodată dimensiunea pe care au cunoscut-o.

Astăzi privim cu uimire eforturile considerabile - din cauza stărilor și practicilor sociale ce caracterizau statul din vremea sa - eforturi pe care le-a depus în întreaga sa viață pentru împlinirea năzuinței de a realiza pe teritoriul patriei noastre un înalt mediu de cultură și civilizație. Și a izbutit, a izbutit cu adevărat să construiască un edificiu de educație de o asemenea înălțime și trăinicie încât, în sfârșit, să-i permită legitima satisfacție de a putea consemna: "Plec din lume cu mulțumirea că nu am pierdut vremea și că mi-am împlinit datorile, atât pe cât puteam să mi le îndeplinesc în împrejurările în care am trăit și în marginea puterilor mele fizice și intelectuale" (**Testament**). Însă, figura luminoasă a lui Spiru Haret, departe de a se fi retras în culele adânci ale timpului, avea să ateste o prezență mereu actuală, asemenea unui mare cititor care se identifică cu opera pe care a creat-o: **școala modernă a României**. Ea este opera care avea să-i asigure în conștiința poporului nostru un loc pe măsura dăruirii cu care l-a slujit neclintit.

Atâta vreme cât școala va rămâne preocupată de valorificarea integrală a potențialului cerebral al națiunii române, spiritul ei haretian va dăinui cât neamul românesc.

Din practica reuniunilor internaționale VOT, VETO ȘI CONSENS (II)

Regula unanimității și dreptul la veto

VALENTIN LIPATTI

Dacă în marea majoritate a organelor O.N.U., ca și ale instituțiilor specializate din sistemul Națiunilor Unite, votul este singura procedură curentă de adoptare a hotărârilor, o procedură specială reglementează desfășurarea lucrărilor Consiliului de Securitate al O.N.U.

După cum este cunoscut, acest organ cu componență restrânsă are, potrivit prevederilor Cartei O.N.U., răspunderea principală pentru menținerea păcii și securității internaționale. În prezent, Consiliul este compus din 15 membri, dintre care cinci membri permanenți (China, Franța, Marea Britanie, Rusia și Statele Unite ale Americii) și zece membri nepermanenți, care sunt aleși pentru o durată de doi ani, numărul lor reînnoindu-se în fiecare an în proporție de jumătate. Statul al cărui mandat expiră nu poate fi reales imediat. Criteriile de alegere a membrilor nepermanenți sunt, pe de o parte, contribuția pe care aceștia o au la menținerea păcii și securității, ca și la îndeplinirea celorlalte scopuri ale Organizației, iar, pe de altă parte, o repartiție geografică echitabilă. România a fost, până acum, de trei ori membru nepermanent al Consiliului de Securitate. Consiliul își exercită funcțiile fără întrerupere, președinția sa fiind asigurată prin rotație lunară de către șefii de delegație ai statelor sale membre, în ordinea alfabetului englez.

În conformitate cu prevederile articolului 27 al Cartei O.N.U., problemele de procedură au nevoie de 9 voturi favorabile, în timp ce acelea de fond au nevoie tot de 9 voturi favorabile, dar în care trebuie să fie cuprinse în mod obligatoriu voturile favorabile ale celor cinci membri permanenți susamintiți. O hotărâre de fond nu poate să fie luată, așadar, fără realizarea unanimității de voturi favorabile din partea celor cinci membri permanenți. Este suficient ca unul dintre ei să exprime un vot negativ, adică să opună **dreptul său de veto**, pentru ca hotărârea să fie blocată și să nu poată fi, deci, adoptată. Cum bariera dintre chestiunile de procedură și cele de fond este destul de mobilă, de-a lungul existenței Consiliului de Securitate s-a manifestat tendința de a trata chestiuni de fond ca probleme de procedură și invers, după cum interesele unora sau altora dintre membrii Consiliului îi determinau să acționeze pentru scoaterea sau menținerea chestiunii respective sub incidența dreptului de veto. Dacă un membru permanent al Consiliului se abține de la vot, semnificația acestei abțineri echivalează în principiu cu un vot negativ (**veto mascat**); în practică, însă, Consiliul a dat o interpretare flexibilă articolului 27,

art. 3 din Cartă, considerând că abținerea unui membru permanent nu este de natură să blocheze adoptarea hotărârii în cauză. Dacă un stat membru al Consiliului este parte la diferendul supus dezbaterii, el trebuie în mod obligatoriu să se abțină de la vot, ceea ce nu împiedică adoptarea hotărârii respective. Statele membre ale O.N.U. care nu sunt membre ale Consiliului de Securitate pot participa, fără drept de vot, la dezbaterile ce privesc în mod deosebit interesele lor. Consiliul apreciază dacă participarea lor este sau nu justificată. Statele care nu sunt membre ale O.N.U. pot participa în aceleași condiții la lucrările Consiliului, dar numai la discutarea unui diferend în care sunt nemijlocit implicate.

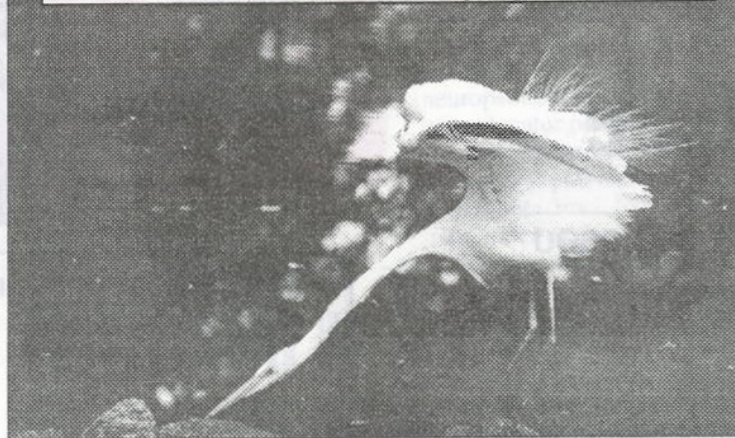
Rezultă din cele de mai sus că **regula unanimității acționează ca un consens** numai între membrii permanenți ai Consiliului de Securitate, adică între marile puteri, care dispun astfel de privilegiul de a putea bloca adoptarea hotărârilor de fond prin exercitarea dreptului lor de veto, privilegiu de care nu dispun membrii nepermanenți luați fiecare în parte. Nesocotind în bună măsură egalitatea suverană a statelor, procedura de vot a Consiliului de Securitate rămâne tributară originilor Organizației, când marile puteri, ieșite victorioase din cel de-al doilea război mondial, au înțeles să-și rezerve privilegiul dreptului de veto, înscrisându-l în Cartă.

Nu este, deci, de mirare că problema revizuirii Cartei și în special a limitării "directoratului prin veto" practic de marile puteri, s-a pus cu o insistență care nu a făcut decât să crească, odată cu transformările prin care a trecut Organizația. Concluziile dintre marile puteri, ca o primă etapă a activității O.N.U., i-au urmat perioada "războiului rece" de confruntare dintre Est și Vest (în care dreptul de veto a funcționat din plin), apoi perioada creșterii ponderii țărilor mici și mijlocii, a țărilor în curs de dezvoltare și nealiniat, iar în prezent o pondere sporită a SUA, ca singura supraputere la scară mondială.

Nu este cazul să zăbovim aici asupra caracterului anacronic al unor prevederi ale Cartei O.N.U., și ca atare, asupra necesității revizuirii ei. Vom aminti, în treacăt, articolele 53 și 107, care permit acțiuni armate împotriva unor state "foste inamice" în cel de-al doilea război mondial, dar care astăzi sunt state membre ale Organizației; distincția discriminatorie care se face între țările semnatare ale Cartei și cele ce au aderat ulterior la ea; absența unor referiri la dreptul de autodeterminare al popoarelor și menținerea dreptului unor state de a

În Parcul Central din Cluj-Napoca

mai dispune de colonii și de a ține sub tutelă teritoriile și popoarele acestora; în sfârșit, absența firească a problematicei globale cu care omenirea este confruntată în prezent și care a făcut în ultima vreme obiectul unor documente programatice speciale ale Organizației.

Îmbunătățirea modului de lucru al organelor constituționale ale O.N.U., și, în primul rând, al Consiliului de Securitate a făcut în ultimele două decenii obiectul unor analize și propuneri din partea a numeroase state membre, printre care și România, preocupate ca principiul egalității suverane a statelor să devină o normă efectivă a conducerii în cadrul forumului mondial. Țările în curs de dezvoltare au pus un accent deosebit pe revizuirea sistemului bazat pe dreptul de veto, considerat ca o instituție anacronică. România, ca și alte țări, a propus, de asemenea, creșterea rolului și prerogativelor Adunării Generale a Organizației, iar în acest context, folo-

sirea cât mai largă a consensului, ca fiind norma cea mai democratică de luare a hotărârilor.

Mai trebuie, poate, să amintim că, deși Carta nu a fost revizuită, Organizația Națiunilor Unite s-a adaptat în bună măsură realităților actuale ale lumii contemporane, adoptând hotărâri și elaborând programe de acțiune menite să corijeze în mod evident caracterul depășit al unor prevederi ale unui document internațional elaborat acum o jumătate de veac.

Consensul și semnificația lui pentru democratizarea relațiilor internaționale s-au impus în viața politică a comunității mondiale prin modul în care această regulă de adoptare a hotărârilor a fost definită și aplicată, între 1972 și 1975, la Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE). (Va urma)

x) Prima parte a acestui articol a apărut în nr. 87 al revistei noastre.

Logică perversă

Dr. MARIN NEDELEA

Trăim, de multă vreme, sub dominația regulii paradoxului. Înainte, sub regimul totalitarist, contau majoritățile, numerele mari. După aceea, noile puteri protectoare ne-au explicat că nu putem fi considerați națiune democratică dacă nu satisfacem mai întâi cererile minorităților politice, sociale, etnice, religioase, sexuale etc. etc. Esențiale sunt, în această optică, dreptul minorității politice de a contesta legitimitatea majorității, al minorității sociale de a se îmbogăți în detrimentul majorității populare, al minorităților etnice de a acționa contra unității și stabilității statului națiunii-gazdă, al homosexualilor de a sfida moralitatea tradițională și, în plus, de a răspândi mai sigur SIDA, dreptul elementelor infracționale de a fi apărate de lege mai mult decât poliția ș.a.m.d.

Dar să presupunem că asemenea învățături sunt sincere, că noii noștri mentori spirituali cred ei înșiși în ceea ce ne predică ori ne pretind

nouă. Să vedem, pentru exemplificare, cum urmăresc ei respectarea unora din aceste principii în restul lumii și, firește, în primul rând, în țările din jurul și din apropierea noastră sau în propriile state.

Nu este un secret că cele mai numeroase minorități etnice sunt concentrate astăzi nu în Europa Centrală, cum s-ar crede, ci în unele din principalele state occidentale - S.U.A., Germania, Franța, Marea Britanie, Latino-america, italienii, polonezii, evreii în S.U.A., magrebi și alți africani în Franța, turcii în Germania reprezintă acum grupuri etnice masive, de multe milioane, neasimilate încă de societățile port-altoi. Pretind, oare, aceste grupuri, ori li se oferă autonomii teritoriale pe criterii etnice? Le construiesc statele-gazdă școli de toate gradele în care să învețe în limba lor maternă, teatre naționale etc. ? Nică vorbă.

În timp ce liderii și presa unei mi-

norități de la noi perorează - sub oblăduirea suspectă și partizană a unor asociații occidentale - despre un pretins "genocid etno-cultural" - într-o țară în care elevii români se înghesuie în școli supraaglomerate, între altele și din cauză că unii dintre ei au fost pur și simplu alungați din școlile în care învățau până în urmă cu câțiva ani de către reprezentanții acelei minorități ce se socotește persecutată - nu departe de noi, pe întinsele spații ale fostului imperiu sovietic, ești uimit să constăți cum aceeași asociații occidentale aplică cu totul alte criterii: tolerând și, de fapt, încurajând reprimarea violentă, prin sângeroase războaie coloniale, a încercărilor unor națiuni întregi de a-și clădi o viață națională independentă. Căci, să nu uităm, dacă, de pildă, cecenii sunt, ca număr, o minoritate infimă față de ruși, ei sunt totuși un popor întreg care trăiește în ținutul respectiv. Cum soluționează marea Rusie diferendul de autodefinire cu acest mic popor ? Dărâmand sistematic, cu aviația, cu tunurile și blindatele, capitala, celelalte orașe și sate în care trăiește el. O lume întreagă a putut vedea, stupefiată și îngrozită, că orașul Groznai a ajuns un morman de ruine fumegânde, ca în cele mai rele coșmaruri din cel de-al doilea război mondial. Ce țeluri nobile, ce principii ar putea justifica asemenea barbarie, comisă în numele dreptului celui mai tare ? Și cum reacționează la ea Occidentul democratic, apărătorul minorităților ? Prin blânde dojeni, asociate cu promisiuni, niciodată până acum respectate de Moscova, de a curma măcelul, prin declarații liniștitoare că nu vor recurge la măsuri de retorsiune contra ei.

Cecenia, ca și Transnistria, Gruzia ori Crimeea sunt tot atâtea probe ale unei sfidări grosolane a drepturilor naționale și ale unor atitudini duplicite față de această sfidare.

Dar, dacă în privința Rusiei se pot invoca considerente de putere, de fragilitate a democrației la Kremlin etc., și mai ciudată este logica pozițiilor și acțiunilor occidentale într-o problemă cum este cea kurdă. O națiune de peste 20 de milioane de suflete, trăind pe un teritoriu împărțit între Irak, Iran și Turcia, își strigă în van, de multe decenii, dorința de libertate națională. Această situație a împins pe unii din reprezentanții ei spre radicalizarea metodelor de luptă, inclusiv spre aplicarea unor tactici teroriste. Regretabile și condamnabile, desigur. Dar, oare, reprimarea armată, terorismul militar de stat împotriva populației kurde, ca unic și permanent răspuns la strigătul ei de identitate, sunt mai civilizate, corespund dreptului ginților sau ale omului ?

În ce logică se încadrează declarațiile liderilor marii națiuni americane că înțeleg rațiunile pentru care o armată regulată de 35000 de soldați, cu avioane de luptă moderne și blindate a pătruns pe teritoriul unui stat suveran, Irakul, pentru a distruge, cum se declară, bazele luptătorilor Partidului Muncitorilor din Kurdistan ? Și ce efect real mai au avertismentele făcute intervențiștilor de a nu afecta populația civilă ? Iar Rusia, aceeași Rusie care procedează ea însăși cu aceleași metode, cere Turciei ca, după ce își va fi atins scopul, să-și retragă neîntârziat trupele din Irak. Numai instanțele Uniunii Europene, spre onoarea lor, au spus ceva despre necesitatea unei soluționări pașnice și despre respectarea inviolabilității teritoriale a statelor.

Dacă n-ar fi vorba de o tragedie națională și umană (și aceasta nu numai pentru kurzi), am putea stăruia asupra absurdului sau grotescului unor asemenea situații, în care pornirile agresive și sângeroase, în loc să fie tratate în mod unanim: cu oprobriu și condamnare pe care le merită și care ar fi în firea lucrurilor, beneficiază încă de acoperirea pe care le-o oferă sofismele unei logici perverse. Dar logicile cu geometrie variabilă, cu piruete de 180 de grade în funcție de interese se poartă, din păcate, în lumea de azi.

RĂDĂCINI brâncovenești ale culturii noastre naționale

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

În istoria românilor, domnia lui Constantin Brâncoveanu a definit o epocă distinctă, o epocă de afirmare a spiritului creator românesc pe multiple planuri: politic, diplomatic, cultural, artistic etc. Cu darul de a surprinde esențialul faptului istoric în termeni plastici, N. Iorga definea domnia lui Constantin Brâncoveanu ca o "monarhie culturală".

Întemeiată pe realități românești și deschisă colaborării pe plan cultural și religios cu ceea ce s-a numit noul elenism și Orientul ortodox, "monarhia culturală" brâncovenească a dat forță construcției statale românești și a contribuit la integrarea progresivă a culturii noastre în cultura europeană, integrare efectuată la nivelul culturii și spiritualității vremii, adică în forme proprii barocului european.

Ales de "țară", ca o reacție a acesteia împotriva practicii Porții otomane de încălcare a unui drept ce fusese recunoscut țării prin "capitulațiile" încheiate de Principatele Române cu Înalta Poartă, Constantin Vodă Brâncoveanu a reușit, prin măsuri luate în planul vieții social-economice, să-și asigure mijloacele materiale necesare inițiativelor diplomatice, apte să dea stabilitate domniei, într-o vreme când domniile de scurtă durată deveniseră regulă, cu repercusiuni negative asupra ordinii și forței statale. Politica dusă de Constantin Vodă Basarab a întărit autonomia țării, a asigurat mijloacele bănești care să susțină dezvoltarea culturii și, prin aceasta, creșterea prestigiului domniei și al Țării Românești.

Activitatea culturală și artistică desfășurată în vremea lui Constantin Brâncoveanu a cuprins întreg spațiul românesc. Voievodul martir a fost pătruns de ideea unității românești, pe care a știut-o augmenta, nu numai prin producții spirituale, dar și prin importante măsuri economice și politice, de natură să-l prezinte pe domnul muntean ca ocrotitor al vieții românești de pretutindeni, ca domn al tuturor românilor.

Epoca lui Constantin Brâncoveanu a fost una din marile epoci ale istoriei culturii românești, ale cărei producții au cunoscut o largă difuziune, nu numai în spațiul românesc, dar și în rândul popoarelor vecine sau mai depărtate din Orientul ortodox, subjugate stăpânilor străine, menținând credința ortodoxă și întărind speranțe în eliberarea lor.

Cu un remarcabil talent diplomatic, întreținând cu suveranii vremii - împăratul Vienei, țarul Rusiei, regele Franței, regele Poloniei etc. - o bogată corespondență în limbile latină, italiană, germană, polonă, greacă și turcă, Constantin Brâncoveanu a reușit, într-o conjunctură internațională extrem de complicată, să ducă o politică de echilibru, să-și asigure o relativ lungă domnie, aproape 26 de ani, să afirme statutul de demnitate politică al Țării Românești, să determine Poarta otomană să respecte prevederile "vechilor tratate" și marile puteri creștine, aflate în conflict cu turcii, să înțeleagă că

preocuparea lui de a se desprinde de încorsetarea otomană nu va însemna acceptarea stărbirii drepturilor suverane ale țării de către o altă putere politică. N. Iorga sintetiza astfel politica lui Constantin Vodă Brâncoveanu: El "a știut, în curs de un sfert de veac, să servească pe turci, de nevoie, fără să părăsească nici un drept al țării sale; a știut să înlăture stăpânirea necondiționată a creștinilor, austrieci, poloni, ruși asupra pământului românesc; a știut să lege de muntenii săi, prin legături culturale și politice Moldova; a știut chiar după ce legăturile politice cu Ardealul au fost rupte să păstreze încă pe acelea ale culturii cu acest pământ".

Conștiința continuității statale, ca expresie a continuității dinastice pe linie basarabească, a determinat preocuparea susținută a lui Constantin Brâncoveanu de a-și legitima descendența din "vechii Basarabi", de a-și afirma apartenența la familia domnitoare căreia tradiția îi atribuia întemeierea statului Țara Românească. Cronicarul oficial al domnului, logofătul Radu Greceanu, ținea să sublinieze că stăpânul său "despre tată din Basarabi se trage, iară de cătră mumă din neam împărătesc, din prea fericitul Ioan Cantacuzino".

Grija domnului, iubitor de strălucire, de a-și asigura domnia ereditară l-a făcut să-și asociază armătura ideologică: cronistica, literatura și arta au fost chemate să susțină puterea, să depună mărturie în favoarea politicii domniei. Cronicile oficiale, scrise la comanda domnului și sub control domnesc, odată cu precuiparea de a legitima, prin fapte și evenimente din trecut, puterea, erau menite să justifice acțiunile domniei în planul guvernării interne și al orientărilor în politica externă, întărind ideea că gloria unui monarh depinde de istoricii săi.

Domniei lui Constantin Brâncoveanu îi sunt dedicate două cronici: una redactată de Radu Greceanu, **Istoria domniei lui Constantin Basarab Brâncoveanu (1688-1714)**, elaborată la indicațiile domnului, deci cronică oficială, iar cea de-a doua - **Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 până la martie 1717** (Cronica Anonimă) despre Brâncoveanu sau Anonimul brâncovenească) al cărei autor, necunoscut, se afirmă ca partizan al domnului.

Cât privește **Anonimul brâncovenească**, autorul, adept al politicii domnului, îi laudă înțelepciunea, "grija" purtată țării și condamnă ca fapte diavolești tot ceea ce contravine imaginii aureolate pe care el o creează protectorului său. "Constantin Vodă - scrie el - se mira ce va să facă și în tot chipul să sfătuea cu sfeatniciei mării sale și să nevoea cu tot sufletul să găsească vreun mijloc ca să oprească răul ce-l cunoștea că vrea să vie asupra țării".

Dincolo de poziția lor partizană, favorabilă domniei, Radu Greceanu și Anonimul brâncovenească dau expresie, în cronicile lor, gândirii politice românești de la cumpăna veacurilor XVII-XVIII, ostilă insta-

Palatul Mogoșoaia, reprezentativ așezământ brâncovenească, perlă a arhitecturii românești

bilității politice, ce se repercuta negativ asupra societății românești.

Pentru întărirea "limbii noastre românești"

Iubitor de cultură, Constantin Brâncoveanu și-a legat numele de realizarea sau receptarea în cultura românească a unor podoabe ale spiritului uman, probând vocația europeană a creației culte românești a vremii. Despre viața intelectuală extrem de activă, stimulată de domn, stă mărturie apariția a zeci de cărți, nu numai bisericesti, destinate a fi "de învățătură" "rodului nostru românesc" și care au avut un rol însemnat în păstrarea și augmentarea unității limbii în întreg spațiul românesc. În 1701, funcționau în țară 5 centre tipografice, București, Snagov, Târgoviște, Buzău și Râmnic.

La 10/12 noiembrie 1688 s-a terminat tipărirea **Bibliei** în limba română, la realizarea căreia au contribuit stolnicul Constantin Cantacuzino, frații Greceanu, Radu și Ștefan, Mitrofan de Nisa etc. În titlul ei se spune că lucrarea, adresată "tuturor românilor", s-a făcut cu "îndemnarea" marelui logofăt Constantin Brâncoveanu, căruia îi este "dădicată la săvârșirea ei, ca Domnului țării".

În 1690, din ordinul domnului, se tipăresc la "tipografia domnească".

Manualul contra papistașilor, al lui Maxim Peloponesianul, elevul lui Meletie Pigas, și opera lui Meletie Sirigul contra dogmelor catolice. În 1691, frații Greceanu dădeau o traducere, corectată de stolnicul Constantin Cantacuzino, a **Mărgăritarelor**, după ediția venețiană din 1675, publicată în limba neoclină de Ambrosio Gradeniga. Tot în 1691, "Antim ieromonahul", episcopul de Râmnic, viitorul mitropolit al țării - Antim Ivireanul -, tipărea în limba greacă vulgară traducerea lui Hrisant din Cesareea a **Parenticilor**, cartea de învățătură a împăratului Vasile Macedoneanul către fiul său Leon. În decembrie 1691, în tipografia Episcopiei de Buzău, Radu Greceanu dădea traducerea făcută de el **Provoslavnicei Mărturisiri** de Petru Movilă. În 1699, se tipărea, de asemenea în românește, **Cartea sau lumina** lui Maxim Peloponesianul, menită să slujească ca armă pentru ardelenii din Brașov și Făgăraș în lupta cu prozelitismul catolic.

Numărul și diversitatea în creștere a cărților bisericesti de citire și de slujbă în limbile română, greacă și slavonă, tipărite în cele 5 centre care funcționau în țară după 1700, dau măsura activității tipografice încurajate de Constantin Brâncoveanu.

Prin tipărirea în limba română a **Minceilor** în 12 volume de format mare, episcopul de Buzău, Mitrofan, a realizat - considera N. Iorga - "una din cele mai însemnate revoluții culturale în viața poporului nostru".

În 1698 era trimis la Alba Iulia, să sprijine activitatea tipografică în

slujba ortodoxiei, Mihail Ștefanovici, meșter tipograf, format în preajma lui Antim Ivireanul. Acesta a tipărit la Bălgrad o **Bucoavnă** și o carte de predici duminicale (**Chirodromion**). Pentru "folosul cel de obște" și pentru întărirea "limbii noastre românești", Constantin Brâncoveanu a făcut numeroase danii în cărți bisericilor ortodoxe din Transilvania. Catastiful de consemnare a cărților de la biblioteca bisericească și școlii românești din Scheii Brașovului, pentru intervalul 1683-1813, pomenește circa 20 de cărți brâncovenești, cele mai multe datorite de voievodul însuși. Sunt consemnate **Biblia românească dată de Constantin Brâncoveanu Băsarabă voievod**, două **Mărgărituri** ale lui Ioan Gură de Aur (carte tradusă de frații Radu și Șerban Greceanu), **12 Minee tiparnice, foarte cu treabă, date de mări sa Constantin voievod**, un **Triod**, un **Penticostari**, un **Apostol românesc**. Între 1712-1713 au fost răspândite în Transilvania 80 de cărți apărute la Târgoviște.

Mișcarea intelectuală din Țara Românească, patronată de Constan-

tin Brâncoveanu a iradiat nu numai în întreg spațiul românesc, dar și în Sud-Estul Europei și în Orientul creștin. "Între actele de munificență ale lui Constantin Brâncoveanu în folosul culturilor orientale, - arăta Virgil Cândea - cel mai însemnat, cu consecințe durabile de ordin cultural, dar și politic, rămâne introducerea tiparului în cultura arabă". Înființarea, mai întâi, a unei secții de limbă arabă la tiparnița de la Snagov la cererea lui Athanasios IV Dabbas, patriarh de Antiohia, și mai apoi trimiterii pentru comunitatea creștină din Siria a unei imprimării reprezentată un moment de cea mai mare importanță în istoria tiparului arab. Cel mai răspândit **Ceaslov** în limba arabă a apărut la București în 1702, iar **Psaltirea**, tot în arabă, cu reprezentarea armelor lui Constantin Brâncoveanu pe spatele foii de titlu, a apărut la Alep în 1706, cu o frumoasă dedicație a lui Athanasios IV Dabbas către domnul român, pe care-l socotea "cel mai înalt protector".

Sprijinul domnului român n-a lipsit nici în ceea ce privește tipărirea cărților în limba greacă pentru comunitățile din Orient, după cum n-a lipsit nici în ceea ce privește tipărirea **Evangheliei și Liturghiei** georgiene în 1709 și 1710 la Tiflis, unde a fost trimis ucenicul lui Antim Ivireanul în tainele tiparului, românul ardelean Mihai Ștefanovici.

(Va urma)

REVISTA

**OPINIA
națională**

TIPOGRAFIA **FED**

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Camelia BOSTAN

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3 000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, Sect.1, București - România.